

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ 2022-2028 г.

*Приета с Решение № 456 по Протокол № 51 от 28.02.2023
г. на заседание на Общински съвет - Вършец.*

*гр. Вършец
2022 г.*

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ.....	2
ВЪВЕДЕНИЕ	4
РАЗДЕЛ I. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА	5
1. ПРИРОДО - ГЕОГРАФСКИ ФАКТОРИ.....	5
1.1. ГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА, МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ И ТЕРИТОРИАЛНИ ГРАНИЦИ.....	5
1.2. АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРИТОРИАЛНА ХАРАКТЕРИСТИКА	7
1.3. ГЕОСТРАТЕГИЧЕСКО ПОЛОЖЕНИЕ	8
1.4. РЕЛЕФ.....	9
1.5. ГОРСКИ РЕСУРСИ.....	10
1.6. ПОЧВИ И ПОЛЕЗНИ ИЗКОПАЕМИ	12
1.7. ФИЗИКО-ГЕОЛОЖКИ ПРОЦЕСИ И ЯВЛЕНИЯ.....	14
1.8. КЛИМАТ	15
2. АНАЛИЗ ПО КОМПОНЕНТИ НА ОКОЛНАТА СРЕДА.....	16
2.1. СЪСТОЯНИЕ НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ.....	16
2.2. ВОДИ И ВОДНИ РЕСУРСИ.....	17
2.2.1 БАЛНЕОЛОГИЯ И МИНЕРАЛНИ ИЗВОРИ.....	21
2.2.2. ЗОНИ ЗА ЗАЩИТА НА ВОДИТЕ, СЪГЛАСНО ЧЛ. 119А, АЛ. 1 ОТ ЗАКОНА ЗА ВОДИТЕ (ЗВ).....	21
2.2.3 ВОДОСНАБДЯВАНЕ И КАНАЛИЗАЦИЯ.....	22
2.3. ЗЕЛЕНА СИСТЕМА И БИОРАЗНООБРАЗИЕ.....	25
2.3.1. ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ.....	25
2.3.2. ВЕКОВНИ ДЪРВЕТА	27
2.3.3. ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ	28
2.4 ГЕОДИНАМИЧНИ ПРОЦЕСИ	62
2.5 ЛАНДШАФТ	63
3. АНАЛИЗ ПО ФАКТОРИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА	64
3.1. УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ.....	64
3.2 ШУМ И РАДИАЦИЯ	68
4. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ	69
4.1. ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА	69
4.2. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА.....	73
4.3. ТУРИЗЪМ	74

4.4 СЕЛСКО СТОПАНСТВО – ЖИВОТНОВЪДСТВО И РАСТЕНИЕВЪДСТВО	80
5. УПРАВЛЕНСКИ ФАКТОРИ.....	81
РАЗДЕЛ II. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ (SWOT АНАЛИЗ)	81
РАЗДЕЛ III. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ	83
РАЗДЕЛ IV: ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА.....	84
РАЗДЕЛ V. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ	86
РАЗДЕЛ VI. СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ, ОТЧЕТ И КОНТРОЛ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКАТА ПРОГРАМА	89
РАЗДЕЛ VII. ПРИЛОЖЕНИЯ.....	90
Приложение № 1.....	90
Приложение № 2.....	93
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ.....	96

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата Програма за опазване на околната среда /ПООС/ на община Вършец за периода 2022 – 2028 г. има за цел да определи основните цели и задачи на общинското ръководство в областта на опазване на околната среда. ПООС е основен стратегически документ, в който са систематизирани, аргументирани и планирани конкретни дейности, които Община Вършец ще реализира, за да осигури съхранение и подобряване на околната среда в посочения времеви диапазон.

ПООС на община Вършец се базира на схващането, че минимизирането на антропогенните въздействия, водещи до отрицателни изменения на екосистемите, е ключов фактор за постигане на устойчиво развитие и чрез него – за подобряване на качеството на живот и благосъстоянието на настоящото и бъдещите поколения. В същото време, като се основава на водещите принципи в концепцията за устойчиво развитие, ПООС дефинира дейностите в областта на опазване на околната среда, отчитайки влиянието както на екологичните, така и на икономическите, социалните фактори и характеристики на общината.

ПООС на община Вършец е съобразена с ключовите стратегически документи на Европейския съюз /ЕС/ и Организацията на обединените нации /ООН/, имащи отношение към устойчивата околна среда, с последните изменения в политиките на Европейската комисия /ЕК/ в областта на околната среда и устойчивото развитие, както с и рамковите директиви и национални и регионални стратегически документи в областта на управление на отпадъците, съхранение на почвите и т.н. ПООС е съобразена също така и с Плана за интегрирано развитие на Община Вършец /2021-2027/.

ПООС на община Вършец е изготвена на основание и в съответствие с изискванията на чл. 79, т. 1 от Закона за опазване на околната среда /ЗООС/.

ПООС на община Вършец обхваща всички дейности, които произтичат като задължение на общинската администрация и експерти в съответствие с нормативните документи по опазване на околната среда.

ПООС се разработва за 6-годишен период – от 2022 г. до 2028 г. - и подлежи на евентуална актуализация при всяка значима промяна на екологичното законодателство или в приоритетите на региона или общината.

ПООС е динамичен и отворен документ, който ще бъде периодично допълван и/или актуализиран съобразно настъпилите промени в приоритетите на общината, в националното законодателството и други фактори със стратегическо значение.

РАЗДЕЛ I. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

1. ПРИРОДО - ГЕОГРАФСКИ ФАКТОРИ

Фигура 1: Географско положение на община Вършец

Източник снимка: <https://bg.wikipedia.org/>

1.1. ГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА, МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ И ТЕРИТОРИАЛНИ ГРАНИЦИ

Община Вършец се намира в Северозападна България и е част от административна област Монтана (NUTS 3) и Северозападен район от ниво 2 (NUTS 2). Общата територия на община Вършец е 240 кв. км (6,6% от територията на област Монтана), което я поставя на последно място по територия спрямо съседните общини. Общината отстои на 90 км. от столицата София и на около 30 км. от два областни града - Монтана и Враца. Общината е разположена в северните склонове на Западна Стара планина, сред красива природна среда с наличие на минерални извори. В нейните граници попада част от природен парк „Врачански Балкан“.

На североизток и изток Общината граничи с община Враца, на северозапад и запад с община Берковица, на север с община Криводол (област Враца) и на юг - с община Своге (Софийска област).

1.2. АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРИТОРИАЛНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Административният център на общината е град Вършец. Селищната система на общината включва 10 населени места – общинският център гр. Вършец, ман. Клисурски манастир /който е извън границите на общината, но административно се числи към община Вършец/ и 8 села, както следва:

- ✱ с. Спанчевци
- ✱ с. Долно Озирово
- ✱ с. Горно Озирово
- ✱ с. Долна Бела Речка
- ✱ с. Горна Бела Речка
- ✱ с. Стояново
- ✱ с. Черкаски
- ✱ с. Драганица

Таблица 2: Населени места в община Вършец и площта им.

ЕКАТТЕ	НАСЕЛЕНО МЯСТО	ПЛОЩ /дка/
MON12	Община Вършец	9 728
12 961	гр. Вършец	5 994
37 318	Клисурски манастир	20
16 119	с. Горна Бела Речка	238
16 866	с. Горно Озирово	471
22 019	с. Долна Бела Речка	275
22 747	с. Долно Озирово	440
23 073	с. Драганица	537
68 179	с. Спанчевци	542
69 537	с. Стояново	254
80 683	с. Черкаски	957

Източник: Община Вършец;

Броят на населението в община Вършец възлиза на 6626 души към 31.12.2021 г., което определя

шесто място на общината сред всички общини в област Монтана (след Монтана, Лом, Берковица, Вълчедръм и Бойчиновци) и на осмо място според площта на територията в рамките на областта. За 10-годишен период (2011-2021 г.) местното население намалява с 15,84 %. Естественят прираст в общината е силно отрицателен – 16,7% към 31.12.2020 г. спрямо - 18,3% за област Монтана и - 9,5% за страната.

1.3. ГЕОСТРАТЕГИЧЕСКО ПОЛОЖЕНИЕ

Общински център на селищната система е гр. Вършец, разположен в подножието на Старопланинския връх Тодорини кукли, средната надморска височина е 395 м. Това се отразява благоприятно на чистотата на въздуха и слънчевата радиация. Върху климата влияе допълнително огромния масив широколистни гори, както и боровия парк, разположен върху огромен гранитно-диоритен масив, съхраняващ неизчерпаемо количество топла минерална вода.

Геоложкото и географското разположение на гр. Вършец го определят като климатичен и балнеоложки курорт. Съвкупността от всички природни дадености благоприятства развитието на туризма и всички други форми на алтернативен туризъм.

На 6 км. в югоизточна посока от гр. Вършец, са разположени две села, Долна Бяла Речка и Горна Бяла Речка. Разположението на двете села, живописната природа създават предпоставки за развитието на селски и религиозен туризъм.

В подножието на Врачански карст, по поречието на р. Черна, на 12 км. от общинския център, се разпростират селата Долно Озирово и село Горно Озирово. Близостта на Врачанската планина, голямото разнообразие на карстови образowania - пещери са предпоставка за развитието на алтернативни форми на екотуризъм.

На един километър на север от Долно Озирово, възникнало на пътя свързващ община Вършец с община Враца, се намира село Стояново.

В южна - югозападна посока, на 4 километра в подножието на Козница и близост до Клисурския манастир е разположено село Спанчевци.

На северозапад от град Вършец, на 15 км. от общинския център в китна котловина са разположени селата Драганица и Черкаски. Самото разположение на селата и близостта до Клисурски манастир създават предпоставки за развитие на селски туризъм.

Основен проблем стоящ пред общината, като цяло е миграцията на млади хора към по-големи градове, демографския проблем - намалена раждаемост и увеличена смъртност.

*Вършец и Врачански балкан, гледани от връх Тодорини кукли;
Източник снимка: www.wikipedia.org*

1.4. РЕЛЕФ

Територията на община Вършец е разположена в северните склонове на Западна Стара планина, части от Врачанската планина с типичен карстов релеф. В общия план на местността община Вършец е разположена в обсега на Вършечката котловина – част от Бързийско-Ботунското структурно понижение.

Релефът е много разнообразен, като цяло може да се характеризира като полупланински, но на територията на общината има райони с равнинен, планински и високо планински релеф, със среден наклон от юг към север 9,6%. Надморската височина в населените места е от 350 до 500 м, а в планинската част достига 1 785 м. (връх Тодорини кукли). От юг Вършечката котловина е оградена от рида Козница – под това име е известно главното старопланинско било между Петроханския проход и ниската Дружевска седловина. От запад на изток се редят върховете Мала Козница, Козница, Червени камик, най-високият връх - Тодорини кукли, Мали и стари Лом, Калутерска кукла, Малка кукла, Голям и малък Щавеляк.

На изток Вършечката котловина е оградена от Стрешерския дял на Врачанска планина, който се издига във формата на триъгълник между реките Лева, Черна и Ботуня. Откъм Вършец обликът му се определя от страховитите скални отвеси на върховете Котля и Стрешеро (1215 м). Това е типично карстов район – хълмисто плато със средна надморска височина 1000 м. и стръмни склонове към долините на оградните реки (ср. н. в. 400 м.). Неговата периферия се оформя от реките Лева, Черна и Ботуня.

1.5. ГОРСКИ РЕСУРСИ

Горите на територията на Община Вършец попадат в обхвата на „Държавно горско стопанство - Берковица“, което е териториално поделение на Северозападно държавно предприятие - Враца, като дейността му се контролира от Регионална дирекция по горите - Берковица.

Според горскорастителното райониране на България, територията на ТП „ДГС Берковица“ попада в умереноконтиненталната горскорастителна област, за която са характерни листопадните дъбови формации. В по-високите част доминира бука, а по речните долини горите са крайречни, с участието на върби, топола и черна елша. В по-ниските части преобладават смесени гори от цер и благун, както и смесени гори със едрolistна липа и планински ясен. В по-ниските части се срещат келяв габър и мъждрян. Създадени са култури от бял и черен бор, дугласка ела, лиственица, смърч, секвоя, веймутов бор, червен дъб, акация, бреза и кестен.

Горският фонд заема около 53,5 % от цялата територия на община Вършец, като около 84% от горите са широколистни. Голяма част от територията на общината и горите в източната ѝ част попадат в границите на Природен парк „Врачански балкан“.

Таблица 3: Разпределение по видове собственост на горите на територията на община Вършец

Видове собственост	Обща площ /ха/
държавна	8693.2
общинска	560.4
частна	3250.6
Юридически лица	333
общо	12837.2

Източник: Програма за интегрирано развитие на община Вършец;

Попадайки в Палеарктичната фаунистична и флорестична област, България и в частност планина Козница се характеризират с широколистни, смесени и иглолистни гори.

На територията на община Вършец се срещат следните дървесни видове:

- ✿ Цер – *Quercus cerris* L.; род: Дъб; семейство: Букови; разред: Букоцветни; клас:

Двусеменни; отдел: Покритосеменни;

Церът е широколистно листопадно дърво със силно развита коренова система, която прониква дълбоко в земята. Церът е сравнително непретенциозен към условията на средата, като издържа и на високи и на ниски температури.

✿ Благун - *Quercus frainetto* Ten.; род Дъб; семейство Букови; клас Двусеменни;

Благунът е широколистно листопадно дърво, високо до 30 метра. Младите клонки в началото са овласени, а по-късно - голи. Листата са дълбоко нарязани, дълги 10 - 18см, събрани в розетка на върха на клонката; от долната страна са гъсто овласени.

✿ Обикновен габър - *Carpinus betulus*;

Обикновеният габър е широколистно листопадно дърво със силно развита коренова система. Оптимално обикновеният габър се развива в песъчливи сиви горски почви с умерена влажност. Обикновеният габър е един от най-разпространените дървесни видове в България.

✿ Полски клен - *Acer campestre* L.- е вид покритосеменни растения от семейство Sapindaceae.

Разпространен е в по-голямата част от Европа и Северна Африка. Расте в долния и среден планински пояс. Отглежда се и като декоративно дърво. Достига на височина 15 - 25 m и дебелина на стъблото 1 m. Младите клонки са с ясно видими лещанки, по-старите са покрити с коркови ребра.

✿ Едрolistна липа - *Tilia platyphyllos*;

Липата достига височина до 30 - 40 m. Цветовете са светложълти, ароматни, събрани в увиснали съцветия по 3 - 4. Цъфти през първата половина на юни и е отлично медоносно растение. Отварата от цветовете ѝ е високоценена като чай и лечебно средство. Плодовете са сферични орехчета - твърди, овласени и с ясно изразени ребра.

✿ Обикновен бук - *Fagus sylvatica*;

Дърво от първа величина – достига височина до 30 m. Кората е сива и гладка, в някои случаи напукана. Пъпките са вретеновидни, канеленокафяви, силноотстоящи се от клонките. Листата са яйцевидни или обратнояйцевидни, до 12 cm. дължина, отгоре лъскави и тъмнозелени, цветовете са еднopolови, разположени еднodomно и събрани в сферични съцветия.

1.6. ПОЧВИ И ПОЛЕЗНИ ИЗКОПАЕМИ

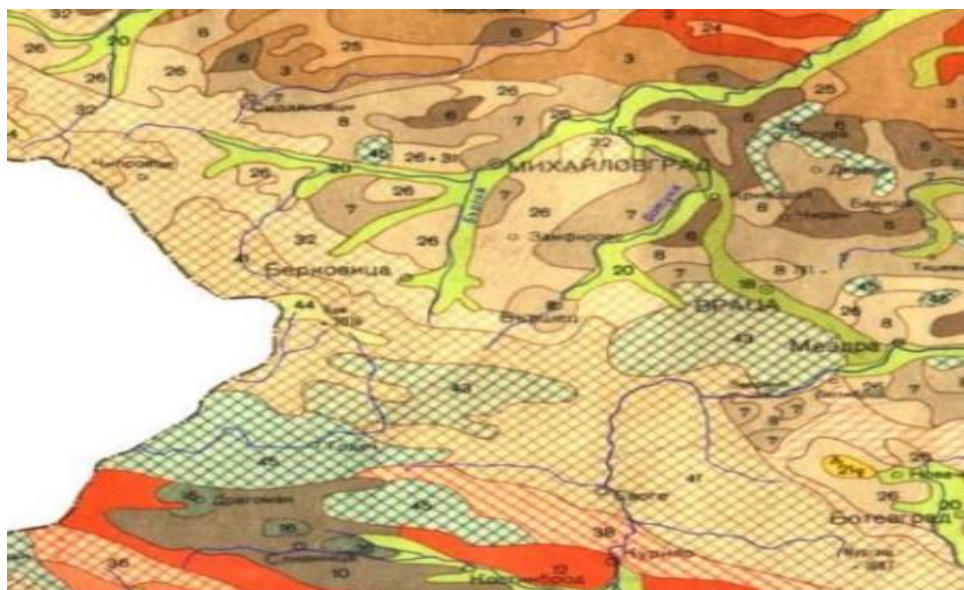
Характерни за района на общината са светлосиви и тъмносиви горски почви, а по склоновете и

билата на Главната Старопланинска верига – кафяви горски и планинско-ливадни почви, заети от пасища и гори. Те са образувани върху формации на палеозоя – южнобългарски граници - силно напукани, в горните си части изветрени до грус, на места силно заглинени. Мощността на хумусния хоризонт е 30-40 см. Друг почвен тип е алувиалния. Разположени са върху алувиални отложения при наличие на високи подпочвени води, които създават благоприятни условия за развитието на ливадна растителност. Алувиалните почви имат от 10 до 80 см хумусен хоризонт, лек механичен състав, по-неблагоприятни физико-химични свойства от канелените горски почви. Алувиалните и делувиалните почви са със сравнително високо плодородие.

Значителни са и площите заети от ливадно-канелени и песъчливо-глинести почви.

Почвите в община Вършец са бедни на хумус, слабо плодородни. Това налага използването на естествени и изкуствени торове за подобряване на техните качества, но не са регистрирани замърсявания с нитрати от предозирано торене. В общината няма производства, които да замърсяват почвите с тежки метали (олово, мед, цинк, арсен, кадмий, никел, хром) и нефтопродукти. Почвите в района не са замърсени с пестициди, не са вкислени или засолени, а също не са силно повлияни от ерозионни процеси. В общината няма данни за нарушени почви и терени от добивна дейност.

Фигура 3: Почвена карта за района на община Вършец

Легенда:

Номер	Вид почва
6	Тъмносиви горски
7	Сиви (лесивирани) горски
8	Светлосиви горски (псевдоподзолисти)

20	Алувиални и алувиално-ливадни
41	Кафяви горски
43	Кафяви горски с ренджини
44	Планинско-ливадни

Източник: Община Вършец;

На територията на община Вършец няма полезни изкопаеми с промишлено значение.

На територията на община Вършец съществува 1 склад, в който се съхраняват излезли от употреба препарати за растителна защита, находящ се в поземлен имот с идентификатор 22747.48.44 по кадастралната карта и кадастралните регистри на с. Долно Озирово, община Вършец, местност „Бахчата“, представляващ държавен поземлен фонд, съгласно Акт за държавна собственост № 3614. Сградата, в която се съхраняват излезлите от употреба препарати за растителна защита е в добро състояние - прозорците и вратите са зазидани, покривът е здрав. Достъпът е ограничен - има телена ограда с железобетонни колове и бодлива тел. Състоянието на склада е без отклонения, осигурено е безопасното съхранение на негодните за употреба препарати.

В миналото до с. Спанчевци е имало две кариери за гранит, които вече не се използват. Установените залежи на въглища в пермския хоризонт не предлагат промишлени запаси.

1.7. ФИЗИКО-ГЕОЛОЖКИ ПРОЦЕСИ И ЯВЛЕНИЯ

От негативните физико-геоложки явления и процеси са установени следните:

Свлачища

На територията на община Вършец е регистрирано активно свлачище в гр. Вършец с идентификатор MON12.12961.01, регистрирано през 2003г. Свлачището е съвременно, периодично активно, за пръв път е проявено през 2002г. По структура на свличане свлачището е асеквентно, по механизъм на свличане – делапсивно.

Същото е проявено по неукрепен откос от северозападната страна ул. „Дико Илиев“, в долната част на левия долинен склон на р. Ботуня, с наклон определен по карта до 20°. Обхваща източните части от кв. 84 /при кръстовището/ и северните имоти на кв. 89 по плана на гр. Вършец.

Свлачището е с размери: дължина по посока на движение около 6 м и ширина – 70 м и обща засегната площ 0.420дка. „Геозащита Плевен извършва режимни наблюдения от 14 май 2003г. Според приетите класификации в Наредба № 12 от 03.07.2001 за проектиране на геозащитни строежи, сгради и съоръжения в свлачищни райони, издадена от МРРБ, свлачището се отнася към клас IV, категория „В“.

Свлачището не е проучвано, не е укрепено. При проектиране и строителство в обхвата на регистрираното свлачище да се спазват действащите нормативни документи, а именно: „Наредба 12/03.07.2001г. на МРРБ и указанията на писма № 03-01-7/21.01.15г. и № 03-01-7/24.02.16г. на МРРБ.

Ерозия и изветряне

Това са естествени бавни, екзогенни процеси, които засягат предимно стръмни откоси по деретата и речните долини. Дължат се на негативното въздействие на водни, повърхностни оттоци, при проливни валежи и многократни замръзвания. В резултат на ерозия и изветряне са възможни скални обрушвания по пътища прокарани в участъци със стръмни наклони.

1.8. КЛИМАТ

Територията на община Вършец се отнася към Старопланинската сводово-верижна система. Община Вършец се намира в ниско планинска и хълмиста територия, която попада в пределите на Западна Стара планина и Западния Предбалкан. Умереният климат е в комбинация с чист влажен въздух.

Много от селищата са част от климатичен курорт, известен с топлата си минерална вода и мек планински климат, създаващ благоприятни условия за провеждането на ефективно балнео-климатолечение и профилактика.

Климатът в района на община Вършец е умерено континентален и е под влиянието на западните и северозападните ветрове, с характерните черти на умерено-континенталната климатична област и на тази на високите котловинни полета. Съчетанието на предбалканските хълмове с речните долини придава специфичния физикогеографски облик на общината, отнасящ се към Севернобългарската подобласт на умерено-континенталната климатична област. Характеризира се със студена зима, горещо лято, прохладна пролет и есен. Средномесечната януарска температура е – 2,1 °С, средномесечната юлска температура е 22 °С, а средногодишната температура достига 11 °С, като са характерни големи температурни амплитуди. На юг в планинските части температурните амплитуди намаляват. Валежите са от дъжд и сняг, като годишната сума е 953 мм/м2 с максимум през месеците май и юни, а минимум през януари и февруари. Сезонното разпределение на валежите е неравномерно, като най-много са валежите през лятото. Средният брой на дните без валежи е малък, а снежната покривка се задържа средно 60 дни през годината. Скоростта на вятъра е 1,1 м/сек. Главно поради това величината на охлаждане е много малка. Поради малката си скорост той влияе освежаващо и пречиства въздуха, който в община Вършец е умерено влажен.

С увеличаване на надморската височина по склоновете на Козница температурите намаляват, а

валежите се увеличават (на Тодорини кукли ср. год. темп. е – 5 градуса, средната сума на валежите за година достига до 1 100 мм.) По билото на Козница от връх Калугерова капа до връх Тодорини кукли снежната покривка се задържа до 6 месеца. Въздухът е умерено – влажен, чист от химични агенти. Всички тези фактори на климата определят и основната характеристика на общината, а именно:

Изключително чиста природна среда, кристално чист въздух и екологично чисти реки.

2. АНАЛИЗ ПО КОМПОНЕНТИ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

2.1. СЪСТОЯНИЕ НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ

Въздухът е сред най-важните компоненти на околната среда и определящ фактор за въздействието ѝ върху човека. В достатъчни количества промените в качеството и замърсяването на въздуха предизвикват забележим ефект не само върху човека, но и върху целия околнен свят - върху животинския свят, растителността и материалните ценности.

Община Вършец се характеризира с нисък потенциал на замърсяване - климатичните условия не благоприятстват задържане и събиране на атмосферни замърсители в приземния въздушен слой. Основни замърсители на атмосферния въздух в общината са парокотелните инсталации и домакинствата, отопляващи се на твърдо гориво. Автомобилното движение също обременява околната среда и е източник и на шумово натоварване. На територията на общината няма предприятия, от чиято производствена дейност да се емитират вредности в атмосферата. В съседните общини (в радиус от 20 км) няма производствени дейности, които емитират значимо ниво на вредни вещества в атмосферния въздух. Понастоящем община Вършец попада в райони /IV/, в който нивата на един или няколко замърсители са между съответните горни и долни оценъчни прагове. За общините, класифицирани в тези райони не се извършват замервания от стационарни пунктове за контрол на качеството на атмосферния въздух. Това е свидетелство за сравнително добрите качества на атмосферния въздух. Основният извод е, че концентрацията на основните замърсители – серен двуокис, азотен окис, азотен двуокис и др., са в пределите на допустимата концентрация.

Качеството на атмосферния въздух във въздушния басейн на община Вършец е функция от въздействието на климатичните фактори и емисиите на вредни вещества главно от местни източници. Най-общо казано, качеството на атмосферния въздух в общината може да се характеризира като добро, главно поради липсата на големи промишлени предприятия. Замърсяванията са предимно с ФПЧ10 от отоплението през зимния период, от автомобилният транспорт и от лошата пътна инфраструктура. Концентрацията на основните замърсители – серен двуокис, азотен окис, азотен двуокис и др., са в пределите на допустимите норми.

На територията на общината няма големи неподвижни източници на емисии, които да оказват значително влияние и да водят до замърсяване или влошаване на показателите за качество на атмосферния въздух. Автомобилният транспорт като цяло представя голямата група на подвижни източници, които чрез отработените газове замърсяват атмосферния въздух. Към момента на територията на общината няма данни за замърсяване на въздуха над допустимите норми от отработените газове от автомобилния транспорт. Това е следствие от характерните за общината сравнително висока гъстота на пътната мрежа, предполагаща по-къси и оптимални маршрути за пътуване и превоз от точка до точка и съответно по-кратко вредно въздействие на автомобилите, както и ниската интензивност на трафика. Гъстотата на пътната мрежа, наличието на пътища от висок клас и съответно интензивността на трафика са важни предпоставки за нивото на замърсяване от МПС. На територията на община Вършец не съществува изградена система за наблюдение и контрол на качеството на атмосферния въздух. Последното измерване на основните показатели на качеството на атмосферния въздух е извършено през 2020 г. посредством мобилна автоматична станция към Изпълнителна агенция по околна среда - гр. София. От направеното измерване не са установени превишения по измерваните показатели - серен диоксид, фини прахови частици, бензен, въглероден оксид и озон. В този смисъл обосновано може да се предположи, че на територията на община Вършец не са налице негативни тенденции по отношение на качеството на атмосферния въздух.

2.2. ВОДИ И ВОДНИ РЕСУРСИ

Река Ботуня

Източник снимка: visitvarshets.bg

Община Вършец е богата на води и водни ресурси. Почти през средата на Вършечката котловина протича Стара река (след излизане от котловината носи името Ботуня). Модулът на оттока варира от 10 л. на секунда на км. квадратен на север, до 30 л. на секунда на км. квадратен на

юг, като преобладава подпочвеното подхранване. Дъждовното подхранване е около 35%.

Река Ботуня е основна водна артерия на община Вършец. В нея се вливат реките Раковица /с. Спанчевци/, Шугавица /с. Драганица и с. Черкаски/, Бяла речка /с. Горна Бела Речка и с. Горна Бела Речка/ и Черна /с. Долно Озирово и с. Горно Озирово/. Реките Стакьовица и Покьовица протичат през землището на село Спанчевци. По-значителни са десните притоци на р. Ботуня, която води началото си от източното подножие на връх Тодорини кукли и се насочва на североизток, като протича в дълбока и залесена долина. Югозападно от град Вършец навлиза във Вършечката котловина, преминава през общинския център, пресича надлъжно цялата котловина и северно от село Стояново напуска общината. В нея отляво и отдясно се вливат малки и къси реки, водещи началото си от околните планини и хълмистата област, заграждащи котловината.

Община Вършец попада в Басейнова Дирекция „Дунавски район“. Като административно-териториален обхват Дунавският район за басейново управление на водите (ДРБУ) покрива изцяло или частично 18 области на България, 126 общини и 2278 населени места. Общата площ, която обхваща района е 47 235 кв. км. или 42,5% от територията на страната. Районът обединява речните басейни на 11 реки: Дунав, Реки западно от Огоста, Огоста, Искър, Вит, Осъм, Янтра, Русенски Лом, Дунавски добруджански реки, Ерма и Нишава. Община Вършец е част от речния басейн на р. Огоста. По данни от План за управление на речните басейни в дунавския район (ПУРБ) 2016 – 2021г. на територията на община Вършец попадат следните водни тела:

Подземни водни тела: На територията на община Вършец попада 1 бр. подземно водно тяло (ПВТ) - „Карстови води в Западния Балкан“ с код BG1G0000TJK044.

Фигура 4: Схема на разположение на подземно повърхностно тяло BG1G0000TJK044

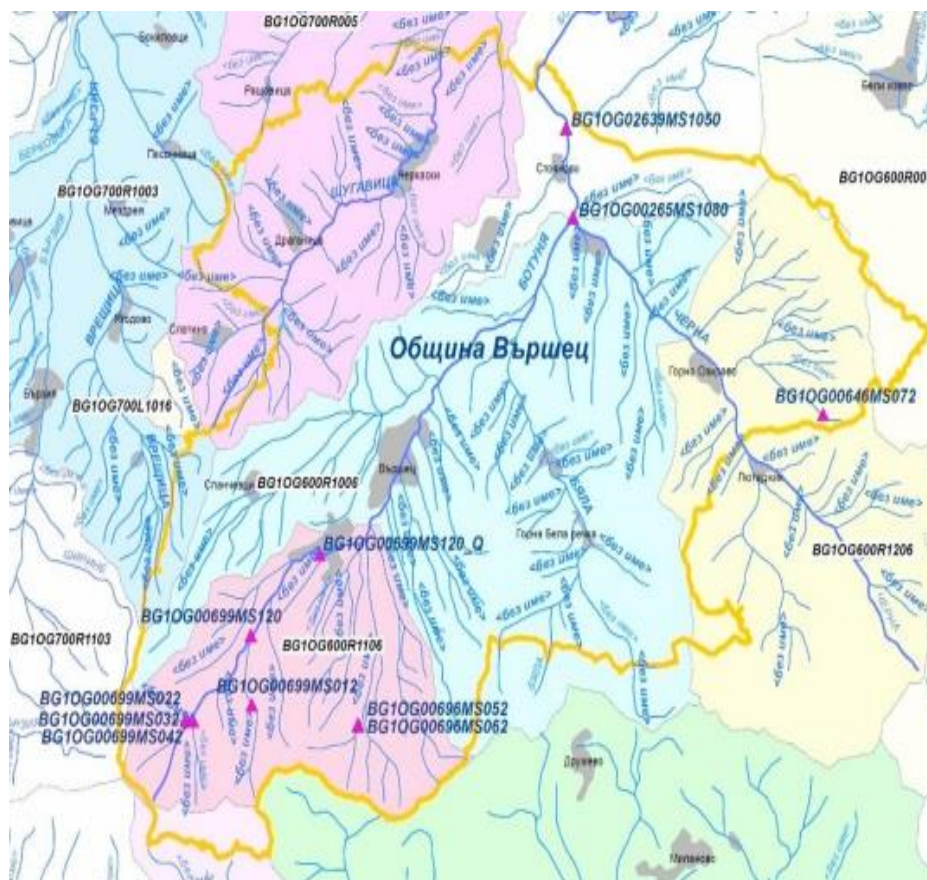

Източник: Общ устройствен план на община Вършец;

Повърхностни водни тела: На територията на община Вършец попадат следните повърхностни водни тела:

- ✱ BG1OG600R007 Въртешница - р. Въртешница от извор до вливане в р. Ботуня при Криводол, в умерено екологично и добро химично състояние;
- ✱ BG1OG700R1003 Бързия - р. Бързия от Бързия до язовир Огоста, вкл. притоците - р. Врещица и р. Берковска от речно водохващане /РВ/ при Берковица, в добро екологично и химично състояние;
- ✱ BG1IS300R1018 Искрецка - р. Искрецка от извор до вливане в р. Искър при Своге, в умерено екологично състояние и неизвестно химично състояние;
- ✱ BG1OG700R1103 Бързия - РВ "Пръшковица"; РВ "Гаванищица"; РВ "Садина бара"; РВ "Ширине" на реките Бързия, Рибна бара, Голяма Садина бара и Малка Садина бара, в добро екологично и химично състояние;
- ✱ BG1OG600R1206 Черна - РВ "Чегорила"; р. Черна до Горно Озирово, в добро екологично и химично състояние;
- ✱ BG1OG600R1118 Ботуня - р. Ботуня от вливане на р. Черна при Долно Озирово до вливане в р. Въртешница при Криводол, в добро екологично състояние и неизвестно химично състояние;
- ✱ BG1OG600R1006 Ботуня - р. Ботуня от Вършец до вливане на р. Черна при Долно Озирово, вкл. притоците - Бяла и Черна, в неизвестно екологично и химично състояние;
- ✱ BG1OG600R1106 Ботуня - РВ "Крушечка бара"; РВ "Старата река"; РВ "Релкъов дол"; РВ "Драгиева бара"; РВ "Орлощица 1"; РВ "Орлощица 2"; р. Ботуня до Вършец, в добро екологично и химично състояние;
- ✱ BG1OG700R005 Шугавица - р. Шугавица от извор до вливане в р. Огоста при Долно Белотинци, в добро екологично състояние и неизвестно химично състояние;
- ✱ BG1OG700L1016 яз. Среченска бара - Язовир Среченска бара, в добро екологично и химично състояние;
- ✱ BG1IS135R1326 Искър - р. Искър от вливане на р. Батулийска при Реброво до вливане на р. Габровница при Елисейна, вкл. притока р. Трескавец, в лошо екологично състояние и неизвестно химично състояние.

Фигура 5: Карта на повърхностни водни тела на територията на Община Вършец;

Легенда:

Легенда

- ▲ Мониторингови пунктове повърхностен вод
- речни сегменти главни
- речни сегменти водоем
- езера
- Община Вършец

повърхностни ВТ водосбори

Код водно тяло

- BG1IS138R1326
- BG1IS300R1018
- BG10G600R007
- BG10G600R1006
- BG10G600R1106
- BG10G600R1118
- BG10G600R1206
- BG10G700L1016
- BG10G700R005
- BG10G700R1003
- BG10G700R1103

Източник: Басейнова Дирекция „Дунавски Район“

2.2.1 БАЛНЕОЛОГИЯ И МИНЕРАЛНИ ИЗВОРИ

От голямо значение за общината са минералните извори в гр. Вършец с дебит 15 л/сек и в село Спанчевци с дебит 5,4 л/сек. Наличието на минералните извори е едно от най-големите предимства, което обуславя привлекателността на цялата община. Самото възникване на Вършец – градът на здравето, се дължи на минералната вода и мекия климат. Температурата на водата е 37 – 38 °С, общата минерализация е 196,6 мг. на 1 литър. Тя е бистра, безцветна, със слаб мирис на сероводород и с приятни питейно-вкусови качества.. Лечебните качества на водата са наложили общината като национален целогодишен балнеолечебен и климатичен курорт за различни видове заболявания. Водите са алкални, хидрокарбонатно-сулфидни, натриеви с ниска минерализация и умерена алкална реакция,

През 1910 г. е построена първата държавна минерална, а през 1930 г. е издигната т.н. наречената Нова баня. Построени са вили и хотели, наредени от двете страни на Алеята на чинарите. Към балнеоложкия комплекс през 1920–1924 г. се прибавя и казиното (Царското казино).

На територията на община Вършец липсват естествени езерни басейни.

2.2.2. ЗОНИ ЗА ЗАЩИТА НА ВОДИТЕ, СЪГЛАСНО ЧЛ. 119А, АЛ. 1 ОТ ЗАКОНА ЗА ВОДИТЕ (ЗВ)

Всички води и водни обекти се опазват от изтощаване, замърсяване и увреждане с цел поддържане на необходимото количество и качество, и здравословна околна среда, съхраняване на екосистемите, запазване на ландшафта, включително и чрез създаване на зони за защита на водите.

Опазването на водите в зоните за защита осигурява развитието на водните екосистеми и свързаните с тях сухоземни екосистеми и цели да се съхрани и опази биоразнообразието, чрез защита на местообитанията и ландшафта, както и да осигури вода за питейно-битови нужди на населението с необходимото качество и количество. За тези територии и зони се определят специфични изисквания към състоянието на водите, които трябва да се постигат и/или поддържат, поради характера на защитената територия или биологичното разнообразие. Опазването на природата в защитените територии има предимство пред другите дейности в тях.

Съгласно Изх. №ПУ-01-479(1)/21.09.2020г. на БДДР, зоните за защита на водите на територията на Община Вършец са следните:

Таблица 4: Зони за защита на водите;

Зони за защита на водите	Вид на зоната	Община Вършец попада (код)/не попада в зона за защита
Чл.119а, ал.1, т.1 от ЗВ	Зона за защита на питейните води от повърхностни водни тела	Попада: BG1DSWOG1206; BG1DSWOG1106; BG1DSWOG1103; BG1DSWOG1016
	Зона за защита на питейните води от подземни водни тела	Попада: Всички подземни водни тела са определени като зони за защита на питейните води
Чл.119а, ал.1, т.2 от ЗВ	Зона за отдих и водни спортове	Не попада
Чл.119а, ал.1, т.3 от ЗВ	Чувствителна зона	Попада: BGCSAR107, BGCSAR104
	Нитратно уязвима зона	Попада: Северна зона
Чл.119а, ал.1, т.4 от ЗВ	Зона за стопански ценни видове риби	Попада: BG1OG600R1106; BG1OG600R1006; BG1OG600R1118; BG1OG700R1003
Чл.119а, ал.1, т.5 от ЗВ	Защитени територии	Попада: Врачански балкан, Коритата
	Зона за местообитания	Попада: Зона с име „Врачански Балкан” и код BG0000166; Зона с име „Западна Стара планина и Предбалкан” и код BG0001040; Зона с име „Билерниците” и код BG0000593
	Зона за птици	Попада: Зона с име „Западен Балкан” и код BG0002002; Зона с име „Врачански Балкан” и код BG0002053; Зона с име „Берковица” и код BG0002090

Източник: Басейнова дирекция „Дунавски район“;

2.2.3 ВОДОСНАБДЯВАНЕ И КАНАЛИЗАЦИЯ

Водоснабдителните и канализационни системи на територията на Община Вършец се обслужват от „ВиК” ООД Монтана.

✿ Водоизточниците за водоснабдяване на гр. Вършец са:

Речни водохващания - "Орлощица"1 /Лилячка бара/ (дебит 2 л/с), "Орлощица"2 (дебит 1 л/с), доставящи вода по смесен външен водопровод - стомана ф273 към съоръжение за третиране на

водата (2 бр. филтри), от където постъпва в напорен резервоар 50м³ и помпена станция с обем 2500 м³;

Комбинация от речни водохващания и каптажи – Речни водохващания - "Драгиева бара" (дебит 0,5 л/с), „Садина бара” (дебит 1,5 л/с), "Релкьова бара" (дебит 1 л/с), „Крушечка бара” (речно водохващане и каптаж) (общ дебит 3,14 л/с); Каптажи – "Зелени дел” от №1 до №9 и „Крушечко равнище”. Водоизточниците подават вода по два външни гравитачни водопровода – етернит ф150 и стомана ф80, като захранват два напорни резервоара с обеми 75 м³ и 180 м³ и помпена станция с обем 1000 м³ . От там водата се подава през съоръжения за третиране (4бр. филтри) за водоснабдяване на гр. Вършец и кв. Заножене;

Язовир „Среченска бара” – от язовира се подава вода през ПСПВ „Среченска бара” („Слатина”) по смесен външен водопровод – етернит ф475, към помпена станция с обем 2500 м³ .

- ✿ Водоизточниците за с. Спанчевци и с. Клисурски манастир са:

Речни водохващания с утаители - "Драгиева бара" (дебит 0,5 л/с), „Садина бара” (дебит 1,5 л/с), "Релкьова бара" (дебит 1 л/с), „Гаванищница” (дебит 1,2 л/с), „Садина бара” (дебит 1,3 л/с), „Ширине” (дебит 2 л/с), които подават вода гравитачно към събирателна шахта „Зеленище”, преминават през съоръжения за третиране (3 бр. филтри), от където по гравитачен водопровод – етернит ф250, като се разпределят към напорен резервоар 100 м³ за захранване на с. Клисурски манастир и към външен водопровод – етернит ф150 към напорен резервоар, захранващ с. Спанчевци.

- ✿ Водоизточниците за с. Горна Бяла Речка и с. Долна Бяла Речка са:

Каптажи – „Извора 1”, Извора 2” и „Пишурата”. Доставят вода по гравитачен външен водопровод - стомана ф219, към два последователно свързани напорни резервоара с обеми 200 м³ и 100 м³ . След резервоарите водата се доставя до съответните села с гравитачни външни водопроводи – етернит ф100.

- ✿ Водоизточникът за с. Горно Озирово е:

Речно водохващане – „Чегорила”. Водата се подава по гравитачен външен водопровод с променящ се диаметър по дължина - PVC ф160, стомана ф125, РЕ ф110, РЕ ф90, към напорен резервоар с обем 240 м³ . След резервоарите водата се доставя до селото по гравитачен външен водопровод.

- ✿ Водоизточниците за с. Долно Озирово и с. Стояново са:

Външни водопроводи, доставящи вода за гр. Враца – стомана ф900/16атм. и етернит ф546. Водата се подава по тях от яз. „Среченска бара” като преминава през ПСПВ „Среченска бара” („Слатина”). Отклоненията от външните водопроводи към гр. Враца са два броя - РЕ ф 90 от етернит

ф546 и РЕ ф110 от стомана ф900, като захранват помпена станция с обем 250 м³ . Тя подава вода към с. Стояново по помпажен външен водопровод – етернит ф150, преминаващ в РЕ ф110 и към с. Долно Озирово по помпажен външен водопровод – етернит ф150.

✿ Водоизточникът за с. Драганица и с. Черкаски е:

Язовир „Среченска бара” - водата преминава през ПСПВ „Среченска бара” („Слатина”). Водата се подава помпажно по външен водопровод – етернит ф300, който преминава в етернит ф200, РЕ ф200 и РЕ ф160, преди да захрани напорен резервоар с обем 140м³ , който водоснабдява с.Драганица.

Всички населени места в община Вършец са централно водоснабдени. Към 2012 г. 98,8% от населението е свързано с водопроводна мрежа, което е над средните за област Монтана – 98,1% и за страната – 99,3% стойности. Периодично около 4,6% от населението на община Вършец е на режим на водоснабдяване. Проблемно е с. Горно Оризово през сухите летни месеци. Основна причина за режим на водоснабдяване е намаляването на естествените водни ресурси през лятото и напояването на земеделските стопанства. Прекъсване на водоснабдяването се осъществява и при възникване и отстраняване на аварии, които в 90% от случаите се дължат на остарялата и силно амортизирана водопроводна мрежа в общината.

Канализационната мрежа на гр. Вършец е смесена и се експлоатира от „ВиК” ООД – гр. Монтана. За гр. Вършец при 31 400 м дължина на уличната мрежа е изградена 16 578 м канализационна мрежа и 8 083 м канализационни главни колектори. Изградеността на канализацията е около 79%. За гр. Вършец покритието на услугата по пречистване на отпадъчни води по броя на присъединените абонати в канализационната мрежа ползващи услугата пречистване на отпадъчни води е 60,40%. Цялостната канализационна мрежа, експлоатирана от „ВиК” ООД – гр. Монтана е с по-малки от нормативно необходими диаметри, в лошо състояние, тъй като е изградена много отдавна и с некачествени материали, с намалена проводимост и с компрометирани връзки между тръбите. С течение на годините тръбите са абразирали вследствие на механичните примеси от дъждовните води и недоброто качество на бетона, което е влошило механичните и хидравлични показатели на тръбите.

В град Вършец са изградени Градска пречиствателна станция за отпадъчни води /ПСОВ/ и довеждащ колектор, които са пуснати в експлоатация през 2013 г., като е предвидено в нея да се пречистват само отпадъчните води от смесената канализационна система на гр. Вършец. От Басейнова дирекция Дунавски район с център гр. Плевен е издадено разрешително за заустване с №

13140140 за р. Раковица /поречие Огоста/.

2.3. ЗЕЛЕНА СИСТЕМА И БИОРАЗНООБРАЗИЕ

Голямото биоразнообразие на общината се определя от факта, че повече от 50 % от територията ѝ е заета от гори – широколистни и иглолистни, както и от включения в границите и част от Природен парк “Врачански Балкан”. Запазени са множество редки и защитени растения и животни. Във вертикално отношение попада в равнинно-хълмистия и хълмисто-предпланинския пояс на дъбовите гори (500-550 м). Дървесната и храстовата растителност е представена от съобществата на сухоустойчиви видове: цер, космат дъб, келяв габър, бяла акация, обикновен глог, шипка. Във влажните места покрай поречията на реките се срещат влаголюбиви видове – върба, топола, бряст, елша. Районът се характеризира с голямо биоразнообразие, като са установени над 400 вида висши растения и над 50 вида птици. Като характерни и типични за района от гръбначната фауна могат да бъдат посочени следните видове: бозайници – сърна, елен, дива свиня, вълк, таралеж, заек; обикновена полевица, полска мишка и други; птици – бял щъркел, обикновен мишелов, керкенец, малък сокол, обикновена гургулица, обикновена кукувица, домашна кукумявка, черен бързалец, селска лястовица, градска лястовица, син синигер, полско врабче и други; влечуги - зелен гушер, ливаден гушер, водна змия, смок мишкар и други.

В различни части са регистрирани някои редки и застрашени от изчезване растителни видове: триумпеста дзуха, късна лойдия, снежно кокиче, блатно кокиче, недоразвит ломодерум, есенен спиралник, рогат блатняк, Стефчова тръстика, храсталачна глушина, Маришко подрумиче, планинско подрумиче. Регистрирани са и някои защитени животински видове – малка белочела гъска, скален орел, сокол скитник, степен блатар, горски бекас, гълъб хралупар, черен кълвач, южен белогръд кълвач, пъстър пор, голям ястреб.

2.3.1. ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ

На територията на община Вършец, съгласно Закона за защитени територии /ЗЗТ/, са обявени следните защитени територии:

- ✿ Природен парк „Врачански Балкан”:

ПП „Врачански Балкан“ е разположен на територията на 3 области: Враца, Монтана и София. В границите на община Вършец попадат селата Горна Бела речка, Горно Озирово, Долна Бела речка, Долно Озирово и Стояново. ПП „Врачански Балкан“ е обявен със Заповед № РД 1449/21.12.1989 г. на председателя на Комитета за опазване на околната среда (КОПС) като

“народен парк” по действащия закон за защита на природата. С излизането на Закон за защитените територии е прекатегоризиран в “природен парк” със Заповед № РД-934/ 22.07.2003г. (ДВ. бр.73/2003 г.) на Министъра на околната среда и водите. Територията на парка обхваща три области – Монтана, Враца и София. Общата му площ е 30 129,9 ха, като за община Вършец възлиза на 5536 ха и обхваща землищата на селата Горна и Долна Бяла речка, Долно и Горно Озирово, Стояново. С Решение № 750/14.10.2011 г. на МС (ДВ, бр. 82/21.10.2011 г.) е приет изготвения План за управление на природния парк. ПП „Врачански Балкан” се управлява от Дирекция на природните паркове със седалище гр. Враца по плана за управление и по ЗЗТ, като контролът по стопанисването на защитената територия се осъществява от РИОСВ – Враца, Монтана и София.

✿ **Защитена местност „Коритата”**

Защитена местност „Коритата” е обявена със Заповед № РД-834/14.11.2011 г. на министъра на околната среда и водите (публ. в ДВ, бр.101/21.12.2011 г.) Обявена с цел опазване на находището на рядък и уязвим растителен вид - Напльстена трихоколея (вид мъх) - *Trichocolea tomentella*. ЗМ „Коритата“ включва поземлен имот с идентификатор 12961.415.84 по кадастралната карта и кадастралните регистри на землището на гр. Вършец, община Вършец, област Монтана с площ от 8,800 дка.

✿ **Защитена местност „Глухарчевидна жълтица”**

Защитена местност „Глухарчевидна жълтица” е обявена със Заповед № РД-643/14.08.2012 г. на министъра на околната среда и водите (публ., ДВ, бр.75/ 02.10.2012 г.). Обявена с цел опазване на рядък и уязвим растителен вид Глухарчевидна жълтица - *Leontodon saxatilis*. ЗМ „Глухарчевидна жълтица“ включва поземлен имот с идентификатор 12961.20.101 по кадастралната карта и кадастралните регистри на землището на гр. Вършец, община Вършец, област Монтана с площ от 8,000 дка.

Опазването на находищата на двата растителни вида се осъществява от съответните стопанисващи органи - Държавно горско стопанство Берковица и община Вършец, като контролът по спазване на режимите на защитените територии се осъществява от РИОСВ – Монтана.

Защитени зони по „НАТУРА 2000“

Натура 2000 е общеевропейска мрежа, съставена от защитени зони, целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната

среда и биологичното разнообразие.

Местата, попадащи в екологичната мрежа, се определят в съответствие с две основни за опазването на околната среда Директиви на Европейския съюз – Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за хабитатите) и Директива 2009/147/ЕС за опазване на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците). Двете директиви са отразени в българското законодателство чрез Закона за биологичното разнообразие (ЗБР).

За територията на община Вършец, обл. Монтана със Заповед на Министъра на околната среда и водите са обявени 3 Защитени зони по Директивата за защита на дивите птици /79/402/ЕЕС/ и 3 Защитени зони по Директивата за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна /92/43/ЕЕС/. Информация е представена в следващата таблица.

Таблица 5: Защитени зони на територията на община Вършец;

Код на защитена зона	Име на защитена зона	Тип на защитена зона
BG0002090	Берковица	Защитена зона по директивата за птиците
BG0000593	Билерниците	Защитена зона по директивата за местообитанията
BG0002053	Врачански Балкан	Защитена зона по директивата за птиците
BG0000166	Врачански Балкан	Защитена зона по директивата за местообитанията
BG0002002	Западен Балкан	Защитена зона по директивата за птиците
BG0001040	Западна Стара планина и Предбалкан	Защитена зона по директивата за местообитанията

Източник: Министерство на околната среда и водите, Изпълнителна агенция „Околна среда“;

2.3.2. ВЕКОВНИ ДЪРВЕТА

В регистъра на вековните дървета в България, поддържан от ИАОС е налична информация за едно вековно дърво на територията на община Вършец – Секвоя гигантея.

Характеристики на вековното дърво:

Вид: гигантска секвоя, гигантско мамутово дърво (*Sequoiadendron giganteum*);

Местоположение: област Монтана, община Вършец, гр. Вършец, ул. „Република“ № 94;

Попада на територията на РИОСВ – Монтана и РДГ- Берковица;

Документи за обявяване: Заповед № 1044 от 24.04.1971 г., бр. 46/1971 г. на Държавен вестник;

Години към датата на обявяване: 70

№	Вид	Документ за обявяване	Местоположение	Възраст	Височина	Периметър
482	Секвоя	Заповед №1044/24.04.1971 г. на МГТП (ДВ, 46/1971 г.)	гр. Вършец, общ. Вършец, ул. „Република“ № 94	122 г.	30 м.	3 м.

Таблица 6: Списък на вековните дървета на територията на община Вършец;
Източник: Изпълнителна агенция „Околна среда“

2.3.3. ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ

Билките, наричани още лечебни растения, лечебни треви обхващат голяма група растения, които се използват в медицинската и ветеринарномедицинската практика за профилактика и лечение на болести. Като лечебни се определят всички растения, които съдържат лековити вещества; тези, чиито части, плодове и семена от тях, в свежо или изсушено състояние, са предназначени за лечебни и профилактични цели, за производство на лекарства, храни, подправки, козметика.

Макар и в малки количества тези билки съдържат лекарствено - активни вещества, които влияят благотворно на човешкия организъм. Наред с тях съдържат и придружаващи вещества, които могат да подсилят ефекта на лечебното вещество или да окажат вредно влияние.

Събирането на билки от естествените находища на лечебни растения се извършва съобразно изискванията на Закона за лечебните растения /изм. ДВ,бр.28 от 2011 г./, както и съобразно предвижданията, включени в приложения с № 1 и 2 към настоящата програма. Ползването на лечебни растения, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на позволение за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения. Позволение не се изисква при събиране на билки за лични нужди от земи, гори и водни обекти - държавна и общинска собственост. Позволение не се изисква и когато лечебните растения са култивирани от собственици или ползватели на земи, гори или водни обекти, освен когато са култивирани от общината. Ползването на лечебните растения включва:

- * Събирането на билки от диворастващи и култивирани лечебни растения;
- * Придобиването на билки за първична обработка или преработка;
- * Събирането на генетичен материал от диворастващи лечебни растения за култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяването им на други места в природата.

За да може пълноценно да се използват билките и да се опазят, находищата от лечебни растения е необходимо да се знае как и кога се събират те – през кое годишно време и в коя фаза на развитието им. Направеният анализ за състоянието на лечебните растения определя главните и оперативни цели на управление, свързани с опазване и поддържане на разнообразието на екосистемите и на видовете от лечебни растения, като създава предпоставки за развитие на следните приоритети в този сектор:

- * Развитие на екотуризъм и съпътстващи дейности, за повишаване на конкурентно способността на местната икономика и екологосъобразния начин на ползване на ресурсите чрез опазване на дивата природа и на нейното разумно и устойчиво използване от местното население.
- * Осъществяване на образователни дейности за постигане на устойчиво развитие и добро управление, чрез развитие на природозащитното образование сред населението и учащите се, свързано със създаване и съхраняване на местната природа и мястото на лечебните растения в икономиката.

От изключително значение е да бъдат опазени, както самите лечебни растения, така и техните

естествени находища. За опазването им е приет Закон за лечебните растения (ЗЛР), който цели чрез контролирано и организирано използване на лечебните ресурси да се следи за тяхното състояние и количество. В обхвата на Закона е включен списък с лечебни растения, които подлежат на контрол и опазване.

Ежегодно със своя заповед Министъра на околната среда и водите, определя специален режим на опазване и ползване на лечебните растения. С последната Заповед № РД-135/04.02.2022 г. се забранява събирането на следните лечебни растения подложени на специален режим на опазване:

- ✱ Бенедиктински трън, пресечка (*Cnicus benedictus* L.);
- ✱ Волски език (*Phyllitis scolopendrium* (L.) Newm.);
- ✱ Горицвет пролетен (*Adonis vernalis* L.);
- ✱ Дилянка лечебна, валериана (*Valeriana officinalis* L.);
- ✱ Залист бодлив (*Ruscus aculeatus* L.);
- ✱ Изтравниче, страшниче (*Asplenium trichomanes* L.);
- ✱ Исландски лишей (*Cetraria islandica* (L.) Ach.);
- ✱ Исоп лечебен (*Hyssopus officinalis* L. ssp. *aristatus* (Godr.) Brig.);
- ✱ Какула едроцветна (*Salvia tomentosa* Mill.);
- ✱ Копитник (*Asarum europaeum* L.);

- ✱ Мечо грозде (*Arctostaphylos uva-ursi* (L.) Spreng);
- ✱ Момина сълза (*Convallaria majalis* L.);
- ✱ Оман бял (*Inula helenium* L.);
- ✱ Папаронка жълта, жълт мак (*Glaucium flavum* Crantz);
- ✱ Пелин сантонинов (*Artemisia santonicum* L.);
- ✱ Пирински (мурсалски, алиботушки) чай (*Sideritis scardica* Griseb.);
- ✱ Пищялка панчичева (*Angelica pancici* Vand.);
- ✱ Плаун бухалковиден (*Lycopodium clavatum* L.);
- ✱ Риган бял (*Origanum vulgare* L. ssp. *hirtum* (Link) Ietswaart);
- ✱ Ружа лечебна (*Althaea officinalis* L.);
- ✱ Салеп (*Orchis* sp. *diversa*);
- ✱ Смил жълт (*Helichrysum aremariaum* (L.) Moench);
- ✱ Хуперция иглолистна, плаун обикновен (*Huperzia selago* (L.) Bernh.=*Lycopodium selago* L.);
- ✱ Цистозира (*Cystoseira barbata* (Good et Vood) Ag.)

Списък на видовете лечебни растения на територията на община Вършец

Във връзка с изискванията на чл. 50 т. 3 от Закона за лечебните растения (ДВ, бр. 17 от 26 Февруари 2021 г.) като неразделна част към Общинската програма за опазване на околната среда на община Вършец 2022-2028 г. е разработен Раздел „Лечебни растения“.

В настоящия раздел са описани видовете лечебни растения находящи се на територията на община Вършец, техните местообитания, начин на използване и опазване на находища, и мерки за опазване на ресурсите на територията на общината. Разделът има за цел да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазването на естествените им находища и предотвратяване изчезването на отделни видове лечебни растения на територията на община Вършец.

За територията на община Вършец лечебните растения се срещат предимно на петна или по единично. Преобладават лечебни растения по тревисти места, пътища и храсталаци, които се използват предимно за лечебни цели. Най-голямо разпространение има на следните видове лечебни растения:

СИНЯ МЕТЛИЧИНА - *Gentaurea cyanus* L.

Синята метличина или още наричана „синчец“ е едногодишно растение с височина до 1 м. Стъблото е разклонено, покрито с власинки, които му придават белезникав цвят, с целокрайни, линейно ланцетни листа. Цветовете са сини, събрани в единични цветни кошнички, външните са фуниевидни, а вътрешните са тръбести. Цъфти началото на лятото.

Разпространение: Расте като плевел сред посеите и по тревисти места. Разпространено е в цялата страна. Среща се в с. Долна Бела Речка, с. Горна Бела Речка и гр. Вършец – м. „Чуката“.

Употребяема част: За лечебна цел се използват само сините цветове, без обвивните листчета на кошничката. Сушат се на сянка или в сушилни, защото цветовете избледняват при сушене на слънце и загубват терапевтичната си стойност.

Приблизителни ресурси: стрък – 1 т.

ЧЕРВЕН КАНТАРИОН - *Gentarium erythraea* L.

Червеният кантарион е тревисто двугодишно растение. То е с изправено, разклонено в горната си част стъбло. Цветовете са розовочервени, дребни, събрани в щитовидни съцветия на

върха на стъблото. Чашката е венчето са петделни и сраснали в дълга тръбица. Тичинките са 5. Плодът е многосеменна кутийка.

Разпространение: Расте по сухи и тревисти места, ливади и горски поляни в цялата страна. Среща се в местността „Залачка”, „Киселица“ – гр. Вършец и селата Горна Бела Речка, Долна Бела Речка и Спанчевци.

Употребяема част: За лечебна цел се използват цъфтящите стръкове, отрязани на около 15-20 см от върха.

Приблизителни ресурси: стрък – 600 кг.

ЖЪЛТ КАНТАРИОН - *Hypericum perforatum* L.

Многогодишно тревисто растение с хоризонтално пълзящо коренище. Стеблата до 20-50 см високи, кръгли или двуръбни, в горната част са силно разклонени. Венчелистчетата са 5, по ръба с черни точковидни жлези, в горната половина с черни и червеникави прозрачни (точковидни и линейни) жлези. Плодът е яйцевидна 3-гнездна многосеменна кутийка. Цъфти май - август.

Разпространение: Расте из цялата страна по тревисти места, из храсталаците и сечищата и из нивите. Среща се в гр. Вършец - местността „Залачка”, „Киселица“ и селата Горна и Долна Бела Речка.

Употребяема част: Надземната част се събира в началото или през времето на цъфтенето чрез отрязване на облистените стъбла с цветовете и пъпките на около 20 см от върха. Не трябва да се събират прецъфтели стръкове.

Приблизителни ресурси: стрък - 700 кг.

ЛАЙКА – *Matricaria chamfmilla* L.

Лайката е едногодишно тревисто растение. Стъблото е изправено, високо до 50 см. Цялото растение и особено цветните кошнички имат характерна приятна миризма и остър, горчив вкус. Цъфти от май до август.

Разпространение: Расте по ливади, поляни, пасища, около населени места из цялата община. Среща се в местността „Бокьово млечище”, местността „Арличьовица” и др.

Употребяема част: За лечебна цел се използват цветните кошнички. Брането се извършва ръчно или със специални гребени. Цветовете се откъсват с дръжка, не по-дълга от 3 см.

Приблизителни ресурси: цвят - 1 т.

ШИРОКОЛИСТ ЖИВОВЛЯК – *Plantago major* L.

Многогодишно тревисто растение с късо вертикално коренище. Листата са широко яйцевидни и се развиват под формата на розетка с диаметър от 15 до 30 см. Цветовете на растението са малки, зеленикаво-кафяви на цвят, с красиви лилави тичинки, произведени в гъсто съцветие. То достига до 5-15 см. дължина и цъфти от май до септември.

Разпространение: расте из ливади, пасища, сухи тревисти и песъкливи места, край пътища,

селища и др., плевел в нивите. Разпространено из цялата страна докъм 2000 м' надморска височина. Среща се в цялата община и в повечето населени места.

Употребяема част - листата;

Приблизителни ресурси – 1 т. стрък.

ТРЪНКА – *Prunus spinosa* L.

Силно разклонен бодлив храст, 1 - 3 м висок, с тъмносива кора. Листата са елипсовидни до обратно яйцевидни. Цветовете са бели, единични 1,5-2 см в диаметър. Плодът е костилков, синьо-черен или тъмно лилав на цвят със стипчиво-кисел вкус. Цъфти преди разлистването през март – април /началото на пролетта/.

Разпространено е из храсталаци, по склонове в зоната на дъбовите гори, в низините и планините на цялата страна до 1 200 м надморска височина. В община Вършец се среща във всички села на общината, а в гр. Вършец в местностите „Стрижака“, „Урович“, „Черешовица“ и др.

Употребяема част: Използват се цветовете и плодовете;

Приблизителни ресурси: 1,3 т.

ГЛУХАРЧЕ – *Taraxacum officinale* L.

Глухарчето е многогодишно тревисто растение високо до 30 см. Надземна му част се състои от розетка от листа и цилиндрично, кухо стебло, на върха на което се намира една цветна кошничка. Листата са неправилно изрязана петура, с едри заострени дялове. Цветната кошничка е съставена от жълти, езичести цветове. Плодът е елипсовиден. Растението развива късо коренище, преминаващо в дебел месест корен, дълъг до 20 см.

Цъфтеж: ранна пролет до есента.

Разпространение: глухарчето се среща по тревисти места – ливади, поляни, паркове, дворове, край пътища, пустеещи места и др. Количествата на видът са значителни. За територията на общината обикновеното глухарче е разпространено в местностите „Вършечкото“, „Липата“, „Лесков дол“ и др.

Употребяема част: Използват се корените, събрани през есента, когато листната розетка започва да увяхва. Корените се изкопават, изчистват от пръста и от кореновата шийка и се измиват със студена вода. След отцеждане на водата корените се изсушават.

Начин на разпространение: на петна

Приблизителни ресурси – корени – 1 т., стрък – 1 т., листа- 500 кг.

СИНЯ ЖЛЪЧКА – *Cichorium antibus* L.

Синята жлъчка е многогодишно тревисто растение достигащо на височина 20 - 100 см. Коренът е вретеновиден до надебелен подобно на ряпа. Стъблото е разклонено. При основните листа са събрани в розетка на къси дръжки. Формата им е обратно яйцевидна, пересто нарязана или наделена. Стъблените листа са приседнали и стъблообхващащи. Цветните кошнички са многобройни, събрани на групи от по 2-5 или единични. Цветовете са с небесносин цвят.

Период на цъфтеж: Цъфти в периода юни – октомври.

Разпространение: Расте по сухи тревисти места из цялата страна. Среща се във високите части на общината в землищата на селата Драганица, Черкаски, Спанчевци и др..

Употребяема част: Използват се корените, извадени през есента и стръковете.

Начин на разпространение: на петна и на групи;

Приблизителни количества – 1 т. – корен.

СЛЕЗ – *Malva sylvestris* L.

Слезът е двугодишно тревисто растение с месест корен, достигащ на дължина до 1 м. Стеблото на слеза е силно разклонено, изправено или лежащо, слабо окосмено, достигащо на дължина 30-150 см. Листата му са последователни, бъбрековидни, нарязани, назъбени по краищата, слабо окосмени, с дълги дръжки, достигащи на дължина 2-8 см и ширина 2-10 см. В пазвите на листата са разположени по няколко светлочервени с виолетови надлъжни жилки едри цвята с диаметър 3-4 см на дръжки с дължина 1-4 см и двойна чашка – същинската е вътрешната с 5 срастнали над средата си листчета с дължина 5-6 мм и външна с 3 свободни листчета и многобройни срастнали в тръбица тичинки. Плодът на слезът е сух, дисковиден, достигащ 5-10 мм диаметър, който се разрада на множество странично сплесната едносеменни семена.

Цъфтеж: май-септември.

Употребяема част: Използват се стръковете, листата и цветът на слеза събрани в сухо време по време на цъфтеж.

Разпространение: Слезът е лечебен вид, който расте по буренявали места, изкопи, край пътища и из тревисти места. Среща се в местностите „Митрово ливаге“, „Буцата“, „Яров рът“ и др.

Приблизителни ресурси: 1 т. листа, цвят 500 кг.

ПОДБЕЛ – *Tussilago farfara* L.

Подбелът е многогодишно тревисто растение с тънко, дълго, разклонено коренище. Листата са с дълги дръжки, почти кръгли, 10-20 см в диаметър, в основата сърцевидни. Цветовете са златистожълти - крайните са езичести, а средните са тръбести. На върха на всяко стъбло се образува по една цветна кошничка, до 2 см в диаметър.

Цъфтеж: февруари до април.

Разпространение: Расте по влажни места, най-често край брегове на реки и потоци, а също из влажни ниви в цялата община. Видът може да бъде намерен в с. Горно Озирова, Долно Озирова, Стояново, Черкаски, Драганица, Спанчевци и в гр. Вършец.

Употребявана част: Листата, които се берат по време на прецъфтяването на растението. Сушат се на сянка или в сушилня.

Приблизителни ресурси: – листа- 1 т., цвят- 3 т.

МАЩЕРКА- *Thymus seprillum* L.

Многогодишно тревисто растение или полухраст с пълзящи или полегнали стъбла и възходящи цветоносни клонки, високи до 20 см. Машерката е с пълзящи или полегнали стъбла и възходящи цветоносни клонки, високи до 20 см. Цветовете са розови, лилави или

бели, събрани в съцветия. Чашките и венчето са двуустни.

Цъфтеж: юни –септември.

Разпространение: Има голям брой видове и форми, които трудно се различават. У нас са разпространени около 15 вида. Срещат се по тревисти и скалисти припечни места из горските поляни и пасища, а по-рядко в ливадите из цялата страна. Среща се в селата Горна Бела Речка, Долна Бела Речка, Горно Озирово, Долно Озирово и в гр. Вършец – местностите: „Дамянова ливада“, „Янини шушеци“, „Китката“ и др.

Употребяема част: Използват цъфтящите надземни части.

Прогнозни количества–листа и цветни върхове - 2 т.

ЛОПЕН - *Verbascum thapsus* L.

Лопен е двугодишно мъхесто-влакнесто растение. Нарича се още овча опашка или богородична хурка. Отнася се към семейство Живеничеви. През първата година от своето развитие билката образува розетка от листа, а през втората е покрито с власинки. Стъблото е право, със заострени, сиво-зелени, власинкови листа. Достига височина до 1,2 метра. Коренът е дълбок. Произвежда големи, дълги, плътно запълнени жълти съцветия. Цветовете са разположени на върха на стъблото в клас с форма на пирамида. Чашката и венчето са петделни.

Цъфтеж: през юни-август.

Разпространение: Среща се в почти из цялата община по слънчеви и ливади. Среща се в местностите „Топилата“, „Вало“, „Касмата чука“ и др.

Употребявани части: Използва се венчето с прикрепените към него тичинки без чашката

Приблизителни количества: цвят 0,1 т.

ГЛОГ – *Crataegus monogyna* L.

Глогът е бодливо растение, което израства на височина до 5 метра. Има добре развита коренова система. Клоните са лъскави, оцветени в кафяво-лилаво. Младите клонки са голи, покрити с малко количество власинки. Част от тях са видоизменени в бодли, които имат дължина от 1 до 1,5 см. Листата му са с лъскава, тъмнозелена горна и светлозелена долна повърхност. Има правилни бели цветове, събрани в щитовидни съцветия. Състоят се от пет чашелистчета, пет венчелистчета и множество на брой тичинки. Имат големина от 1 см в диаметър и са умерено ароматни.

Цъфтеж: април-юни месец

Разпространение: видът се среща из храсталаци и гори. Запасите от растението са значителни. Среща се във всички населени места и в гр. Вършец из местностите „Иваново поле“, „Китката“, „Долен караул“, „Черни дел“, „Тополяка“ и др.

Употребявана част: Използват се цветовете, листата, корените и плодовете на глога.

Приблизителни количества – листа – 1 т., плод- 4 т., цвят – 1 т.

ЛЮТИВА ТЛЪСТИГА – *Sedum acre* L.

Многогодишно тревисто растение. Стеблата са разклонени от основата, клонките полегнали или възходящи, цветоносните изправени, 5 - 15 см дълги. Листата последователни, удължено яйцевидни или овални, месести. Цветовете са двуполови, в пазвите на горните листа, формиращи върхни сенниковидни съцветия. Чешелистчетата са 5. Венчелистчетата са 5, линейно ланцетни, жълти. Плодът е сборен, от звездовидно разперени многосеменни мехунки. Цъфти май - август. Стръковете от лютивата тлъстига се събират от средата на пролетта до края на лятото по време на цъфтеж. Брането се извършва в сухо време, след вдигане на росата, най-добре в сутрешните часове, когато съдържанието на биологично активни вещества е най-високо. При брането да не се пипат очите, носът и други нежни части на кожата и тялото, защото свежия сок от растението може да предизвика възпаление

Разпространение: местностите „Топилата“, „Вало“, „Касмата чука“ и др.

Употребявана част: стрък.

Приблизителни количества – 500 кг.

СМРАДЛИКА – *Cotinus coggygrya* Scop.

Смрадликата е широколистен храст, който достига до 5 метра. Стволовете на храста са силно разклонени, със сиво-кафява корона, а младите издънки са зелени или червеникави. Листата на храста са с яйцевидна форма. Върховете на листата са тъмно-зелени, а отдолу са сиво-зелени. Есента смрадликата пожълтява, след това придобива червен цвят и накрая става пурпурна. Растението смрадлика е добре известна билка, на която дължим много през вековете. Лечебните ѝ свойства са добре известни и абсолютно незаменими при лечението на някои здравословни състояния.

Разпространение: Смрадликата се среща из цялата община Вършец из слънчеви ливади. Среща се в местностите „Вършечкото“, „Липата“, „Лесков дол“ и др.

Употребявана част: Използват се листата.

Прогнозни ресурси: листа - 1 т.

ОВЧАРСКА ТОРБИЧКА – *Capsella bursa-pastoris* L.

Овчарска торбичка е едногодишно или двугодишно тревисто растение. Стеблото е изправено, просто или разклонено, голо или меко влакнесто. Цветовете са многобройни, събрани в гроздовидни съцветия, при узряването на плодовете силно удължаващи се. Венчелистчетата на овчарската торбичка са бели или розови, понякога липсват. Плодът е странично сплесната триъгълно сърцевидна шушулчица с многобройни блеδοкафяви семена. Цъфти март – октомври, а при по-топло време и през останалите месеци.

Разпространение: гр. Вършец, с. Горно Озирово, с. Долно Озирово, с. Стояново, с. Черкаски;

Употребяема част: стрък;

Прогнозни ресурси: 450 кг.

БЯЛ РАВНЕЦ – *Achillea millefolium* L.

Белият равнец е многогодишно тревисто растение с пълзящи подземни издънки. Стъблото е до 60 см високо, разклонено само в горната си част. Листата са последователни, ланцетни до линейни, двойно- до тройнопересто нарязани, с линейни заострени листчета. Средната жилка между листните дялове не е назъбена или е с отделни зъбчета. Цветовете са бели (рядко розови), дребни, събрани в гъсти щитовидни съцветия. Обвивката на кошничките се състои от наредени едно върху друго керемидоподобно листчета, люспести по ръба, червеникавокафяви, а тези в средата — зелени. Цялото растение има характерна приятна миризма. Цъфти през май – септември.

Разпространение: Расте по тревисти места, по ливади, между храстите. Среща се в м. „Арчината“, „Пенчовото“, „Плато“ и др.

Употребяема част: За лечебна цел се използват цветните кошнички и надземната част.

Приблизителни количества – 2 т. стрък, цвят 1 т.

ЛАЗАРКИНЯ - *Asperula odorata* L.

Многогодишно тревисто растение с тънко пълзящо коренище с многобройни прави стебла, високи до 40 см., четириръби, обикновено прости. Листата са прешленесто разположени. Цветовете са дребни и бели, събрани в щитовидни съцветия на върха на стеблото. Плодът е сух, разпадлив на две зеленикавокафяви половинки. Цъфти април - май.

Разпространение: Среща се в планинината основно в букови гори. Среща се из регулационните граници на селата Долна Бела Речка, Горна Бела Речка и Горно Озирово.

Употребявана част: стебла, листа, цвят.

Приблизителни ресурси: стрък – 1 т, листа – 0,5 т и цветовете – 0,5 т. Количествата на лазаркинята са ограничени.

ПОЛСКИ ХВОЩ - *Equisetum arvense* L.

Лековитият полски хвощ с научно название *Equisetum arvense* е вид от многогодишните тревисти растения на рода *Equisetum* семейство *Equisetopsida* (*Equisetaceae*). Известен е и с други имена като: пришлица, дива хурка, конска опашка. Полския хвощ е растение с черно коренище от което израства бледо кафяво или червено, сочно и право стъбло, в края, на което се намира класовидно съцветие. На същото коренище, образувано през лятото се образуват до 60 см височина силно разклонени стъбла, които действително се използват за медицински цели. Отличителна черта на растението е хрускането при смачкване.

Разпространение: Полския хвощ расте като плевел из ливади, ниви и сипеи из цялата страна на надморска височина от 1200 м. В община Вършец се среща из местностите „Топилата“, „Вало“, „Касмата чука“, „Иваново поле“, „Китката“, „Долен караул“, „Черни дел“, „Тополяка“ и др.

Употребяема част: Използва се лятното зелено стъбло, отрязано на около 20 см от върха. Да не се смесва с другите разпространени у нас видове хвощ, някои от които са отровни!

Приблизителни ресурси – 2 т. стрък

МЕЧО ГРОЗДЕ - *Arctostaphylos uva-ursi* L.

Мечото грозде е с приповдигащи се крайни разклонения. Листата са последователни, с къси дръжки, с клиновидна основа, кожести, целокрайни. Цветовете са бели или розови, разположени на върха на стъблото. Чашката и венчето са петделни. Плодът е яркочервен.

Цъфтеж: юни – юли.

Разпространение: Расте из поляни в цялата страна. Среща се рядко в община Вършец.

Употребяема част: Листата.

Начин на разпространение: на групи;

Събирането на мечо грозде е ЗАБРАНЕНО!

Примерни количества: листа – 4 т.

МАТОЧИНА - *Melissa officinalis* L.

Многогодишно тревисто растение с приятна лимонена миризма. Стъблото е четириръбесто, разклонено, 30-80 см високо, покрито с жлезисти и прости власинки. Цветовете са бледожълти, бели или розови. Листата са срещуположни, с дръжки, широко яйцевидно ромбични или продълговати. Плодът е съставен от 4 едносеменни, яйцевидни орехчета. Цъфти юни – септември.

Расте из храсталаци и по тревисти и места.

Разпространение: с. Горна Бела Речка, Долна Бела Речка, Долно Озирово, Горно Озирово и гр. Вършец – местностите: „Вало“, „Иваново поле“, „Долен караул“, „Черни дел“;

Използваема част: листата и цъфтящите върхни части на стъблото;

Прогнозни количества: 850 кг.

ДЪЛГОЛИСТНА МЕНТА - *Mentha longifolia* (L.) Huds.

Многогодишно тревисто растение. Коренището е силно развито, пълзящо. Стъблата са изправени, прости или, разклонени в горната част, влакнести, до 1 м високи. Листата са приседнали, продълговато-ланцетни или елипсовидни, на върха заострени, назъбени, зелени отгоре, беловълнести, без изпъкнала мрежа от жилки отдолу. Цветовете са събрани в плътни, класовидни съцветия. Чашката е гъсто влакнеста, звънеста. Венчето е 2 пъти по-дълго от чашката, фуниевидно, почти правилно. Плодът е орехче. Семето е леко удължено. Цъфти от юни до октомври.

Разпространение: местностите „Лукова арчина“, „Пчелинище“ и др.

Употребяема част: надземната част;

Прогнозни ресурси: листа и цветни върхове – 500 кг.

ПОВЕТ - *Clematis vitalba* L.

Поветът е многогодишен храст с височина на стъблото до 20 метра, което може да се увива по огради и дървета. Класифицира се към семейство Лютикови и достига до 20 метра височина. Расте както хоризонтално, така и вертикално. Разполага със силна коренова система. Залавя се за околните предмети и конструкции посредством листните си дръжки, които имат способността да

се увиват около тях. Листата се състоят от пет по-малки листчета, с яйцевидно-продълговата форма. Имат дълги дръжки и са оцветени в тъмно зелено, с наличието на лека лъскавина по горната повърхност. Цъфти през месеците май-септември. Цветчетата разполагат с пет ланцетовидни венчелистчета, множество тичинки и четириделни плодници.

Разпространение: Растението се среща в с. Спанчевци, гр. Вършец – местността „Сейменски лимади“;

Употребяема част: листа, корен, цветове;

Прогнозни ресурси: 200 кг.

БЯЛ ПЕЛИН - *Artemisia absinthium* L.

Белият пелин е многогодишно сребристо тревисто растение със своеобразен приятен аромат и силно горчив вкус. Стъблото е от 40-120 см високо, в горната част разклонено, в основата вдървено. Листата от двете страни са покрити със сребристи копринести власинки. Всички цветове са тръбести, жълти, без чашка. Плодът е около 1 мм дълъг, кафяв, продълговат, заострен.

Разпространение: Белият пелин се среща като бурен или плевел край огради, пътища, в обработваеми площи, в регулационните граници на селата – Драганица, Черкаски, Стояново.

Употребяема част: Използват се цъфтящите облистени връхни части, отрязани на около 25 см от върха. Събират се в началото на цъфтежа. Не се смесва с черния пелин, на който листата отгоре са тъмнозелени, голи, а отдолу бели.

Начин на разпространение: на петна, на групи.

Приблизителни количества– 500 кг. стрък.

КАМШИК - *Agrimonia eupatoria* L.

Камшикът е многогодишно тревисто растение, покрито с меки власинки, с дебело късо коренище. Стъблото му е влакнесто, изправено, неразклонено или слабо разклонено, достигащо на височина 30-120 см. Приосновните листа са розеткообразно разположени, сложни, перести, съставени от 5-9 двойки едри листчета с дължина до 30 см и между тях 6-10 малки листчета. Листчета от сложния лист са без дръжки, дълбоко назъбени, отгоре светлозелени, отдолу тъмнозелени, влакнести, с яйцевидна или овална форма, с намаляващи размери. Цъфти в жълти, малки цветчета, събрани в рехаво класовидно съцветие, с дължина до 30 см. Всяко цветче се състои от 5 венчелистчета и 5 чашелистчета. Венчелистчетата имат големина от 4 до 6 мм. Тичинките наброяват от 5 до 20.

Цъфтеж: през лятото от юни до август месец.

Разпространение: Видът се среща като единичен екземпляр из ливади и пасища. Среща се в землищата на гр. Вършец /местността „Раковица“, с. Долна Бела Речка /местността „Крайово лице“, с. Горна Бела Речка /местността „Лицето“/.

Употребявана част: Използва се надземна част на билката, без вдървената част на стъблото.

Начин на разпространение: по единично

Приблизителни количества– 600 кг. стрък, цвят 600 кг.

СИНЯ ТИНТЯВА – *Gentiana cruciata* L.

Многогодишно тревисто растение с дебело, вертикално коренище. Стъблата са до 60 см. високи, възходящи, неразклонени. Листа обратно яйцевидни или ланцетни, с 3 жилки, на върха тъпи. Цветовете прешленесто разположени в пазвите на най - горните листа, синьо - зелени. Цъфти юли - август.

Разпространение: Растението е разпространено в местностите „Вършечкото“, „Липата“, „Лесков дол“ и др.

Употребяема част: стрък;

Прогнозни ресурси: 600 кг.

МРАЗОВЕЦ – *Colchicum autumnale* L.

Мразовецът, също наричан минзухар, е многогодишно тревисто растение с дребна луковица. Стъблото му е силно скъсено и едва развито в основата на луковицата. Листата на мразовеца са 3 до 6 на брой, тънки, с успоредни жилки, достигащи на дължина 25-30 см, с мирис на чесън. Те се развиват през пролетта и началото на лятото и изсъхват преди цъфтежа. Цветовете на мразовеца са светло-розови до розово-лилави, едри, двуполови, с 6 околоцветни листчета, сраснали в долната си част в дълга тръбичка. Имат 6 тичинки с жълти линейни прашници и 3 плодника с източени близалца, закрепени на нишковидни стълбчета, без чашелистчета.

Цъфтеж: август-октомври ;

Разпространение: Широко разпространен е из цялата община. Среца се в местностите „Чурков Рът“, „Яров рът“, „Околченски дол“, „Раковица“.

Употребявана част: семената

Приблизителни количества: 150 кг. семена

ПОПАДИЙКА – *Nyosciamus niger* L.

Попадийка /черен блян/ е едногодишно тревисто растение с дебел вретеновиден корен. Стеблото е право, до 60 -100 см високо, влакнесто, просто или разклонено. Цветовете почти приседнали в пазвите на горните листа, във върхов едностранен грозд. Венчето е с дълга тръбица и на върха с разперена 5-делна коронка, нечистожълто обикновено с виолетови жилки, тръбицата в основата тъмновиолетова. Цъфти юни - октомври.

Разпространение: Расте като бурен край селища, развалини и изоставени места. Разпространено из цялата община докъм 1000 м. надморска височина.

Употребяема част: листа, събрани по време на цъфтеж.

Прогнозни ресурси: 1 т.

ОЧИБОЛЕЦ – *Potentila erecta* L.

Многогодишно тревисто растение с цилиндрично неравномерно задебелено коренище. Цветоносните стебла са до 10- 30 см. високи, а в горната част разклонени, влакнести. Цветовете са единични, на дълги дръжки в пазвите на листата по върховете на клонките. Венчелистчетата 5. обратно сърцевидни, жълти. Плодът сборен от много яйцевидни кафявожълти орехчета. Цъфти юни - август.

Разпространение: местността „Деньовица“;

Употребяеми части: корен;

Прогнозни ресурси: 300 кг.

ВРАТИГА - *Tanacetum vulgare* L.

Тревисто многогодишно растение с голям брой изправени стъбла, високи 40-160 см. Цветовете са оранжево-жълти, цветните кошнички са събрани в голям брой (до 100) гъсти сложни щитовидни съцветия по върховете на разклоненията. Разпространено по тревисти места и храсталаци. Кошничките съдържат около 1,5 % етерично масло с камфороподобна, немного приятна миризма и горчивото вещество танацетин. Етеричното масло е жълтеникава течност, която на въздуха потъмнява.

Период на цъфтеж: от юни до септември.

Разпространение: Растението се среща из всички населени места на общината. За гр. Вършец видът може да бъде намерен в местностите „Чуката“, „Тодоров дол“, „Околченски дол“ и др. Запасите от растението са значителни.

Употребявана част: Използват се листата и цветовете, като растението се отсича близо до корена.

Приблизителни ресурси – 1 т. листа

ВЕЛИКДЕНЧЕ - *Veronica officinalis* L.

Още наричано и Гергьовденче - многогодишно тревисто растение с тънко пълзящо коренище. Цветоносните стебла пълзящи вкореняващи се и приповдигащи се, цветоносните клонки изправени. Листата срещуположни, на къси дръжки, обратно яйцевидни или елиптични, назъбени. Цветовете събрани във върхни изправени жлезисто-влакнести гроздове. Венчето бледосиньо, в основата срастнало в къса тръбица, неправилно 4-делно. Плодът двугнезна, многосеменна сплесната кутийка. Цъфти май - юли.

Разпространение: местността „Златковото“

Употребяема част: Надземната част по време на цъфтежа;

Прогнозни ресурси: 500 кг.

ПИРЕЙ – *Triticum repins* L.

Пиреят, познат още като житняк или пълзящ пирей, е многогодишно тревисто растение с дълго пълзящо, вкореняващо се във възлите коренище, издънки и изправени, 60-100 см високи цветоносни стебла, с плътни възли и кухи междувъзлия. Листата на пирея са плоски линейни, 4-8 мм широки, с гладки голи или влакнести влагалища. Плодът представлява зърно. Пиреят цъфти през юни и юли.

Разпространение: с. Горна Бела Речка, Долна Бела Речка, Горно Озирово и Долно Озирово, гр. Вършец – местностите „Арчините“, „Раковица“, „Стублата“ и др.

Употребяеми части: корен;

Прогнозни количества: 800 кг.

ПАЧА ТРЕВА – *Poligonum aviculare* L.

Едногодишно тревисто растение с дълъг вретеновиден корен. Стеблата са полегли или приповдигнати, от основата разклонени, 20-60 см дълги. Листата синьозелени или сивозелени, елиптични или линейно ланцетни. Цветовете единични или по 2-6 в снопчета в пазвите на листата. Околоцветникът е прост, почти до основата 5-делен, дяловете със зелен среден ръб по края розови, червени и бели. Плодът яйцевидно тристенно орехче, лъскаво тъмнокафяво до черно. Цъфти юни - октомври.

Разпространение: Среща се предимно по тревисти места, край пътища и огради, из дворове и градини, а също и като плевел. Среща се в местността „Бетилицо“ в гр. Вършец, а в с. Долна Бела Речка – местността „Зелената ливада“.

Използваеми части: надземната част;

Прогнозни количества: 500 кг.

РЕПЕЙ – *Arctium lappa* L.

Двугодишно (или многогодишно) тревисто растение с дебел вретеновиден разклонен корен. Стеблото изправено, 60-150 см високо, разклонено. Листата последователни, долните на дълги дръжки, яйцевидни, отгоре голи или разрежено влакнести, отдолу сивовлакнести до напльстени. Цветовете тръбести, червеновиолетови, слабо превишаващи обвивката. Плодовете тъмнокафяви петнисти. Цъфти юни - октомври. Вирее добре на пряка слънчева светлина, в почва, богата на азот.

Разпространение: Расте по влажни, необработени и буренливи места, из гори и храсталаци в цялата страна. В община Вършец се среща по селата – Горно Озирово, Долно Озирово и Горна Бела речка, гр. Вършец – местността „Тодоров рът“.

Употребяеми части: корен;

Прогнозни ресурси: 500 кг.

ЛЕЧЕБНА РУЖА - *Althaea officinalis* L

Лечебната ружа е многогодишно, тревисто, гъсто, сивовлакнесто растение. Стеблото е право, до 2 м високо, често разклонено. Листата на лечебната ружа са триъгълно яйцевидни, цели или длановидно наделени, долните са 5, горните са 3-делни. Цветовете на лечебната ружа са многобройни, едри, единични или на групи в пазвите на горните листа. Чашката е 5-делна, двойна, трайна. Венчелистчетата са 5, клиновидни, 15-20 мм дълги, 2 пъти по-дълги от чашката, розовобели или бели, рядко червени. Плодът е 7-8 мм в диаметър, разпадащ се на 15-25 светлокафяви плодни дяла. Лечебната ружа цъфти от юли до септември и събирането ѝ е забранено на територията на цялата страна.

КИСЕЛЕЦ - *Rumex acetosa* L.

Многогодишно тревисто растение с късо, разклонено коренище. Стеблото изправено, 30 - 100 см високо. Цветовете във върхно метличесто съцветие, еднopolови двудомни. Околоцветните листчета 6, бледозелени, понякога с червеникави ръбове. Плодът тристенно лъскаво тъмнокафяво орехче. Цъфти май — юли.

Разпространение: Расте в изобилие по поляните, градините, отглежда се като листен зеленчук. Разпространен в цялата община Вършец.

Употребяеми части: листата;

Прогнозни ресурси: 2 т.

КУКУВИЧА ПРЕЖДА - *Cuscuta europaea* L.

Кукувичата прежда е едногодишно безхлорофилно паразитно растение, увиващо се около гостоприемника и прикрепващо се чрез смукала. Стеблото е жълтеникаво или червеникаво. Листата са редуцирани до дребни люспи. Цветовете са събрани в сбити приседнали главести съцветия. Чашката е обратно конична, по-къса или равна на венечната тръбица. Венчето е тръбесто - звънесто. Кукувичата прежда цъфти от май до октомври.

Разпространение: с. Долна Бела Речка /местността „Попов рът“, „Синчово поле“/, с. Драганица /местността „Радов дел“, „Стоянов рът“ и в гр. Вършец.

Употребяема част: Събраната по време на цъфтежа надземна част на билката;

Прогнозни ресурси: 650 кг.

КУКУРЯК - *Helleborus odorus* L.

Многогодишно тревисто растение. Коренището е хоризонтално, пълзящо, кафяво, разклонено, с множество корени. Стъблото е зелено, изправено, до 50 см високо. Приосновният лист

е длановиден, нарязан на 7-16 дяла, с дръжка, често презимуващ. Стъблените листа са по-дребни, приседнали. Цветовете обикновено са неприятно миришещи, едри, увиснали, събрани във върхно съцветие по 2-4 зеленикави. Дяловете на околоцветника са широкояйцевидни, светло- или синьозелени.

Разпространение: Расте в гори, храсталаци и по поляни в по предпланини и планини до 1500 метра надморска височина. Среща се в местностите “Лозище“, „Модровото“ и др.

Употребяема част: Използват се коренището с корените.

Приблизителни количества: 1 т. корени;

КУЧЕШКО ГРОЗДЕ - *Solanum nigrum* L.

Черното кучешко грозде е едногодишно тревисто влакнесто растение. Стеблото е възходящо до изправено, до 20-50 см. високо. Листата на кучешкото грозде са последователни, на дръжки, яйцевидно ромбинни до ланцетни, изрязано назъбени, рядко целокрайни. Цветовете са по (3) 6 - 10 в извити надолу рехави полусенници. Венчелистчетата са 5, бели, разперени, в основата сраснали в къса тръбица, прашниците са жълти. Плодът на черното кучешко грозде е кълбест ягодовиден многосеменен черен (рядко жълтозелен или оранжевочервен). Черното кучешко грозде цъфти през юни до август. В големи дози е силно отровно

Разпространение: Расте по изоставени, буренявали и необработвани места, край селища, реки и др. Разпространено из цялата страна докъм 1200 м надморска височина. В община Вършец се среща в селата Горна Бела Речка, Долно Озирово, Горно Озирово и др.

Употребяема част: плодовете;

Прогнозни ресурси: 500 кг.

ПОЛСКА КЪПИНА - *Rubus sp. diversa*

Полската къпина е растение от семейство розоцветни. Тя е храст висок до 1,5 м, чиито стъбла са полегнали до изправени, покрити с редки и прави или леко сърповидни шипчета. Листата са тройни и имат рехави власинки. Цветовете са събрани в съцветия, които са облистени в основата си. Плодът, който има добри вкусови качества е сборен и черен на цвят, като чашелистчетата обхващат основата на плода

Цъфтеж: от май до август.

Разпространение: Расте из горите, храсталаците, поляните, по предпланински и планински склонове на цялата страна. В общината се среща навсякъде край огради, из гори и храсталаци предимно на по-високи места във всички населени места на общината.

Употребяема част: За лечебни цели се използват листата и корените. Листата се събират през лятото, а корените от септември до ноември.

Приблизителни количества: 3,5 т. плод, 1 т. листа, 1т. Корени;

ИГЛИКА - *Primula officinalis* (L.)

Многогодишно тревисто растение с късо хоризонтално коренище с многобройни тънки дълги корени. Листата грапави яйцевидно лопатовидни, едро назъбени, изведнъж стеснени в широка крилата дръжка. Цветовете по няколко на дръжки на върха на стеблото. Венчелистчетата са 5, яркожълти, срастнали в дълга тръбица на върха с 5-делна коронка. Плодът е яйцевидна кафява кутийка. Цъфти март - май. В много култури се приема като предвестник на пролетта, тъй като има сравнително ранен цъфтеж, в сравнение с другите пролетни цветя. Този смисъл носи и латинското наименование на растението – *Primula* означава „първа“. Често се среща и под наименованието „игличина“.

Разпространение: Горската иглика расте из храсталаци, гори, горски поляни и из ливадите. Разпространено из цялата страна до към 2000 (2600) м. надморска височина. В община Вършец се среща в с. Горно Озирово, Долно Озирово, Стояново и Черкаски.

Употребяема част: корени и коренища;

Прогнозни ресурси: 800 кг.

ЖЪЛТА КОМУНИГА - *Melilotus officinalis* L.

Двугодишно тревисто растение. Стеблото възходящо или изправено, достига 50-100 см. височина. Листата последователни тройни, листчетата обратно яйцевидни, неравномерно остро назъбени, на върха с осилче. Цветовете в удължени гроздовидни съцветия в пазвите на горните листа. Венчето е жълто, състоящо се от 5 нееднакви листчета. Плодът яйцевиден, мрежесто набръчкан боб с късо връхче, обикновено едносеменен. Цъфти юни - септември.

Разпространение: Расте по влажни тревисти места, плевел из посевите, край пътища и изоставени места. Разпространено из цялата страна до към 800 м надморска височина. В община Вършец се среща в местностите: „Залачка“, „Киселица“ – гр. Вършец и селата Горна Бела Речка, Долна Бела Речка и Спанчевци.

Употребяеми части: връхни листа със стеблата и цветовете;

Прогнозни ресурси: 450 кг.

ЧЕРЕН БЪЗ - *Sambucus nigra* L.

Храст или малко дърво. Има развита коренова система и много разклонено стъбло. Дървесината му е мека. Листата са сложни, нечифтоперести, състоящи се от 5–7 дяла. Дяловете са леко назъбени. Цветовете са бели и образуват едри, чадърообразни съцветия. Плодовете представляват месести зърна, които съдържат по 3 семенца.

Цъфтеж: май – юни.

Разпространение: У нас черния бъз се среща из цялата страна, покрай селата и реките, в доловете, из градините и дворовете, край реките и деретата. В община Вършец се среща във всички населени места.

Употребяема част: цветовете, плодовете.

Прогнозни ресурси: 1,5 т.

ШИПКА - *Rosa canina* L.

Храст с прави или извити стъбла, стигащи на дължина до 3 м и покрити с твърди бодливи,

сърповидно извити шипове. Цветоносните стъбла понякога са без шипове. Цветовете са розови или бели. Плодчетата са едносеменни орехчета, затворени в месесто цветно легло, което се разраства и образува яркочервен, яйцевиден до сферичен плод - шипка.

Цъфтеж: май – юли, а плодовете узряват през есента.

Разпространение: Расте из храсталаци и редки гори, край реките, по тревисти склонове и синори, в равнините и планините до 2000 м надморска височина. Разпространен в гр. Вършец, с. Спанчевци, с. Драганица и др.

Употребяеми части: плодовете;

Прогнозни ресурси: 1 т.

ЧЕРНА БОРОВИНКА - *Vaccinium myrtillus* L.

Черната боровинка е полухраст, висок 10-40 см, със силно разклонени тънки ръбести стъбла. Листата са с къси дръжки, последователни, светлозелени, яйцевидни, назъбени. Цветовете са разположени единично. Плодът е многосеменна, сферична, синкавочерна ягода, с приятно кисело-сладък и леко стипчив вкус.

Употребяема част: Използват се листата, надземната част плодовете

Разпространение: В общината се среща по скалисти и каменливи поляни и местности по високите части.

Приблизителни ресурси: 3 тона

ГРЪМОТРЪН - *Ononis arvensis* L.

Гръмотрън е многогодишно тревисто бодливо растения, развиващо тъмнокафяво коренище, преминаващо във вдървенен дълъг, често усукан корен. Стъблото е високо до 70 см, с голям брой бодли. Долните и средните листа са триделни, а горните — прости, снабдени с прилистници. Цветовете са единични или по два и образуват гъсти класовидни съцветия. Плодът е боб с 2-4 семена.

Цъфтеж: през юни-юли.

Разпространение: Расте по из цялата страна по сухите, тревисти и песъчливи места, по бреговете на реките.

Употребяема част: Използват се корените, събрани през есента след узряване на плодовете; Приблизителни количества – стрък 1 т.

2.4 ГЕОДИНАМИЧНИ ПРОЦЕСИ

Територията на община Вършец съгласно картата за сеизмичното райониране на Република България от 2007–2012 г. попада в район с максимален интензитет на сеизмичните процеси от VII степен по скалата на Медведев-Шпонхоер–Карник, с коефициент на земетръс $K_s=0,10$, с максимално референтно ускорение на земната основа $q=0,07/95$ годишен период на повтаряемост и $q=0,11/475$ годишен период на повтаряемост -2015г.

Очакват се незначителни разрушения на сградния фонд, като по-големи щети са възможни при по-стари и несъобразени с антисеизмични изисквания сгради. При панелни и тухлени сгради се очакват повреди под формата на пукнатини в мазилката с откъсване на малки късове от нея, пукнатини в стени, комини и срутване на части от тях. При сгради от каменна и кирпичена зидария се очакват по-големи повреди като пропукивания в стените, срутване на комините. Възможен е незначителен брой човешки жертви, затрупани хора. Възможно е част от промишлените сгради да останат без ел. захранване. Възможни са нарушения в пътни съоръжения (мостове).

2.5 ЛАНДШАФТ

Взаимодействието в течение на времето на територията на общината между природо-географските условия и дадености – климат, релеф, вода, почви, растителност, в тяхното естествено развитие и човешката дейност, е формирало различни ландшафти. Географското местоположение на Община Вършец, определя нейният разнообразен, природен ландшафт – равнинен, нископланински и хълмист в пределите на Западна Стара планина и Западния Предбалкан.

Ландшафт на равнинните земеделски територии: Характерен е за земеделските, обработваеми земи в равнинната част на Общината, където са разположени обработваемите земи, заети с зърнено-житните култури-пшеница, ечемик, царевица, овес, както маслодаен слънчоглед, като техническа култура.

Горски ландшафт: Опазването на горският ландшафт е пряко свързан с деликатната, регламентирана намеса и правилното и навременно провеждане на горскостопанските мероприятия.

При оформянето на крайните на горите и ландшафтно-устройствените дейности около пътищата, преминаващи през и покрай горски участъци е важно запазване в максимална степен на естествения облик на горските ландшафти, чрез внасяне на подходящите за мястото растителни видове, залежали в Горскостопанския план, в произволно групиране, следвайки конфигурацията на терена.

Речен ландшафт и край водните басейни: Поречието на река „Ботуня“ е разнообразно и живописно. През дълбоката залесена долина след извора, източно от връх Тодорини кукли, по пътя си към котловината на Вършец, докато се разлее в широка долина край село Стояново. Северно от селото, след язовир Сопово реката е изваяла интересни, с причудливи форми скални блокове.

Урбанизиран ландшафт: Обликът на селищните ландшафти се съхранява чрез въвеждане на правила и нормативи за застрояване на урбанизираните територии. Следва да се ползват даденостите без да се нарушава топография, растителен и животински свят.

3. АНАЛИЗ ПО ФАКТОРИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА

3.1. УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Замърсяването с отпадни продукти е един от най-важните фактори на антропогенно въздействие върху околната среда. Именно поради тази причина, дейностите по контрол и управление на отпадъците са ключови сред мерките за опазване на околната среда.

Спазвайки изискванията на ЗУО и на Рамковата директива за отпадъците 2008/98/ЕО, управлението на отпадъците на община Вършец се основава на следните принципи:

- ✱ Предотвратяване;
- ✱ Превантивност;
- ✱ Участие на обществеността – възможност за заинтересованите граждани да участват в разработването на планове за управление на отпадъците и на програмите за предотвратяване на отпадъците.

Приоритетните цели по отношение на управлението на отпадъците са следните:

- * Намаляване на вредното въздействие на отпадъците, чрез предотвратяване образуването им и насърчаване на повторното им използване;
- * Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и намаляване и предотвратяване на риска от депонирането на отпадъци;
- * Управление на отпадъците, което гарантира чиста и безопасна околна среда;
- * Превръщане на обществеността в ключов фактор при прилагане йерархията за управление на отпадъците във всички процеси и нива;
- * Оползотворяване на отпадъците, като суровини с цел тяхното рециклиране.

В съответствие с националното и европейско законодателство, в сферата на управление на отпадъците, Община Вършец работи със следните приети и одобрени наредби и програми:

1. Наредба за управление на отпадъците на територията на община Вършец – Приета с Решение № 504 по Протокол № 47/10.07.2014г. от Общински съвет Вършец.
2. Общинска програма за управление на отпадъците за периода 2021-2028 г., приета с Решение № 185 по Протокол № 21/16.02.2021 г. на заседание на Общински съвет Вършец. Програмата съдържа преглед на текущото състояние на общината, по отношение управлението на отпадъците, както и регламентира целите, принципите, мерките, начините на изпълнение, начините за контрол, начините за финансиране на дейностите и очакваните резултати за изпълнение на задълженията на Общинската администрация по отношение на управлението на отпадъците.

Община Вършец е член на Регионално сдружение за управление на отпадъците Монтана, състоящо се от 12 общини. Целта на Регионалното сдружение е да обедини усилията на общините от региона за управление на отпадъците в съответствие с екологичните принципи, стандарти и изисквания и да осигури качествени услуги на населението.

Общината е осигурила предварително третиране преди депониране на цялото количество смесени битови отпадъци чрез сепариращата инсталация, разположена на територията на регионалното депо.

По отношение на дейностите по управление на битови отпадъци, съгласно Допълнителните разпоредби на ЗУО, битови отпадъци са "отпадъците от домакинствата" и "подобни на отпадъците от домакинствата" (това са отпадъците, образувани от домакинствата, и

отпадъците, образувани от фирми и други организации, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинствата, с изключение на производствените отпадъци и отпадъците от селското и горското стопанство).

На територията на Община Вършец се образуват различни по характер и вид отпадъци. Количеството на битовите отпадъци зависи от няколко фактора:

1. разположение на населените места, инфраструктура, плътност на застрояване;
2. брой на населението в тях;
3. дейността на населението като източник на образуването;
4. икономическото положение в сравнение с това в страната.

Община Вършец е осигурила техника и контейнери за събиране и извозване на смесените битови отпадъци, като е обхванала цялото население на общината. Община Вършец спазва напълно изискванията за депониране на битовите отпадъци на депа, които отговарят на европейските и националните изисквания. Общината е осигурила екологосъобразно депониране на отпадъците си най-малко за следващите 15 години в регионално депо Монтана чрез участието си в проекта за изграждане на депото и в РСУО Монтана.

Информацията за количество генерирани битови отпадъци по населени места в Общината се предоставят от оператора на „Регионално депо за отпадъци - Монтана“ ЕООД - еднолично дружество, 100% собственост на община Монтана, което извършва дейности по третиране на отпадъци - предварително сепариране, депониране и компостиране.

През 2007 г. е въведена системата за разделно събиране на рециклируеми фракции в Община Вършец (само в гр. Вършец). От 2007 г. отпадъците от опаковки от хартия и картон, метали, пластмаса и стъкло се събират разделно, като дейността се осъществява на база на сключен договор с организация за оползотворяване на отпадъци от опаковки. Чрез сключения договор са осигурени контейнери за разделно събиране на отпадъците и инсталация за допълнително сортиране на отпадъците от опаковки с цел последващото им предаване за рециклиране и друго третиране. Срокът на договора е подновен през 2015 (Договор № 197 с „ЕКОПАК“ от 14.10.2015г.) с оглед осигуряване на тази инфраструктура за целия програмен период. На 27 пункта са поставени цветни контейнери с обем 1 500 литра, като 75% от населението е обхванато от системата.

Към настоящия момент, отпадъците генерирани на територията на Община Вършец не се подлагат на предварително третиране в съоръжение преди депонирането им. Събраните битови отпадъци от съдовете за събиране на смесени битови отпадъци директно се транспортират за

обезвреждане на регионалното депо.

Управлението на отпадъците включва следните дейности:

- * Сметосъбиране;
- * Сметоизвозване на отпадъците до регионалното депо за неопасни отпадъци;
- * Дезинфекция на съдовете за битовите отпадъци;
- * Почистване на територии за обществено ползване;
- * Почистване на площадките около контейнерите за БО след всяко обслужване на съдовете.

Сметосъбирането се извършва от сектор „Чистота“ - механизирано с техника, собственост на община Вършец. В Община Вършец за събиране на БО се използват контейнери тип "Бобър" и пластмасови и метални кофи от 120 и 240 л. В Община Вършец управлението на дейностите по отпадъците съгласно изискванията на Закона за управление на отпадъците се извършва от Кмета на Общината.

В общината ежегодно се прилагат различни мерки във връзка с провеждането на разяснителни кампании сред населението, вкл. учениците, относно дейностите по управление на отпадъците.

Таблица 7: Генерирани битови отпадъци в Община Вършец /в тона/ за година за периода 2016-2022 г.

Количества смесен битов отпадък, в тона за година							
година	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
КОЛИЧЕСТВА В ТОНА	2,170	2,228	2,170	2,224	2,341	2,362	2,222

Източник: РДО-Монтана

Община Вършец в партньорство с Община Берковица има проект за изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци. Проектното предложение „Проектиране и изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени отпадъци от Община Берковица и Община Вършец“ е по Оперативна програма „Околна среда“, приоритет „Отпадъци“, процедура „Проектиране и изграждане на компостиращи инсталации за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци, вкл. осигуряване на

необходимото оборудване и на съоръжения и техника за разделно събиране на зелени и биоразградими отпадъци“.

Общата цел на проекта е да се намали количеството депонирани биоразградими отпадъци, генерирани на територията на Община Берковица и Община Вършец, чрез разделното събиране и оползотворяване на зелените битови отпадъци. Тази цел е в съответствие с йерархията за управление на отпадъците и с европейските и националните цели за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите битови отпадъци, предназначени за депониране. Проектът допринася и за подобряване на ресурсната ефективност, като в резултат от инвестицията отпадъкът ще се превръща в ресурс – компост.

3.2 ШУМ И РАДИАЦИЯ

В района на град Вършец по-голямата част от промишлените предприятия са съсредоточени в промишлената зона и не се констатира шумово натоварване на околната среда в останалата част на града. Характерно за града е шумовото натоварване от автомобилния транспорт. Шумните участъци са предимно отделни участъци от пътната мрежа с концентрация на пътни превозни средства.

Съгласно Закона за защита на шума в околната среда, РИОСВ-Монтана контролира промишлени обекти, източници на шум в околната среда, с цел спазване на граничните стойности за нива на шум в съответните зони и територии, както и в най-близките места за въздействие.

Задължение за провеждане на собствен мониторинг на шум в околната среда и представяне на резултатите от тях, имат единствено предприятията с издадени комплексни разрешителни по смисъла на Закона за опазване на околната среда. На територията на община Вършец няма обекти с издадени комплексни разрешителни, както и промишлени източници с дейности, създаващи риск от наднормени нива на шум в околната среда.

Община Вършец не е обременена с голямо шумово натоварване. От санитарно-хигиенна точка няма шумно работещи предприятия и силно развита инфраструктура. Акустичното състояние на околната среда е в границите на допустимите норми. В общината не се наблюдават източници на шумово замърсяване и като цяло обстановката е спокойна.

Радиационният фон отговаря на средните стойности за страната. Източници на радиационно замърсяване не са установени.

4. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ

4.1. ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

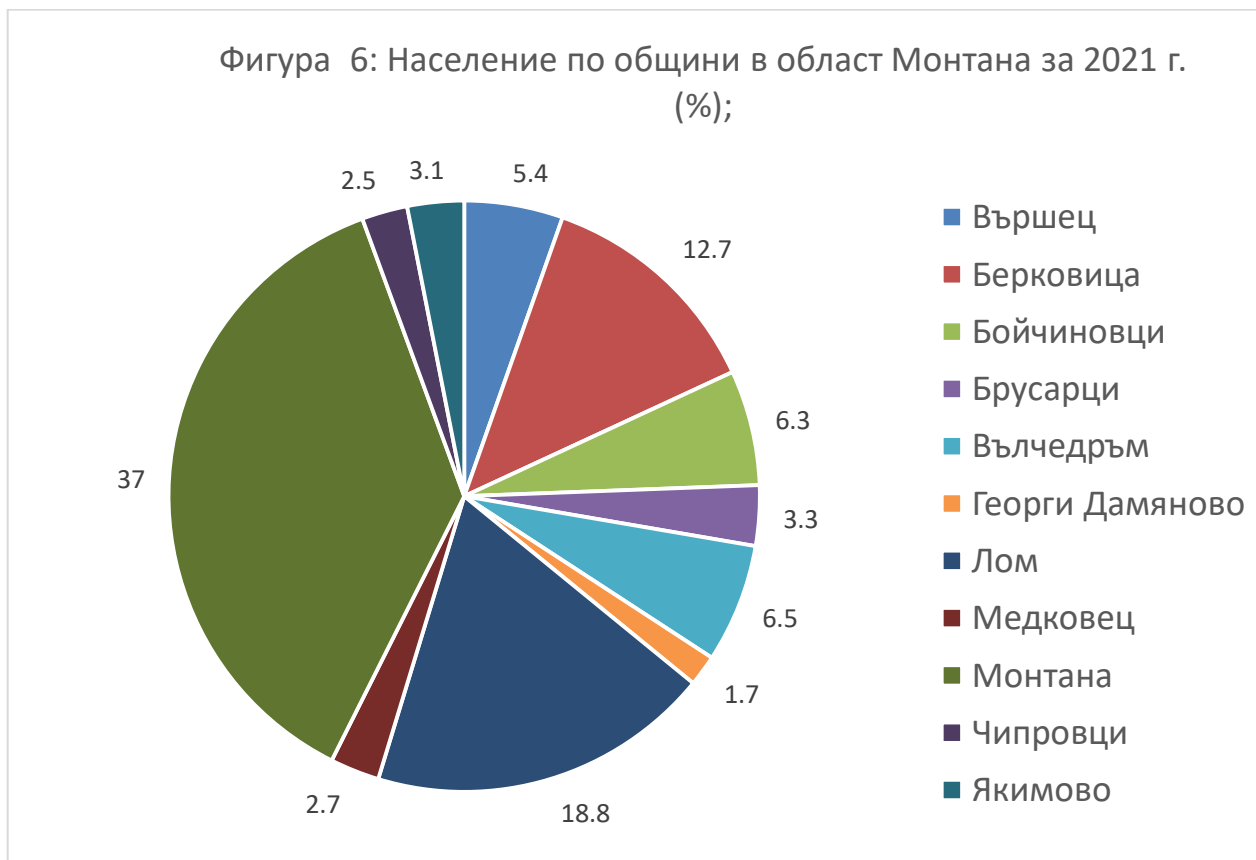
Община Вършец е шеста по големина (от общо 11 общини) в област Монтана според броя на населението (след общини Монтана, Лом, Берковица, Вълчедръм, Бойчиновци) и на осмо място според площта на територията в рамките на областта.

Таблица 8: Население по населени места на Община Вършец към 31.12.2021 г.

ЕКАТТЕ	НАСЕЛЕНО МЯСТО	Население към 31.12.2021 г.
MON12	Община Вършец	6 626
12 961	гр. Вършец	5 265
37 318	Клисурски манастир	12
16 119	с. Горна Бела Речка	57
16 866	с. Горно Озирово	180
22 019	с. Долна Бела Речка	98
22 747	с. Долно Озирово	324
23 073	с. Драганица	153
68 179	с. Спанчевци	318
69 537	с. Стояново	50
80 683	с. Черкаски	169

Източник: Национален статистически институт;

Средната гъстота на населението е ниска – 28.7 души/кв.км (под средната гъстота на населението за област Монтана – 35.0 души/кв.км, за Северозападния регион – 38.2 души/кв.км и за страната – 62.6 души/кв.км).

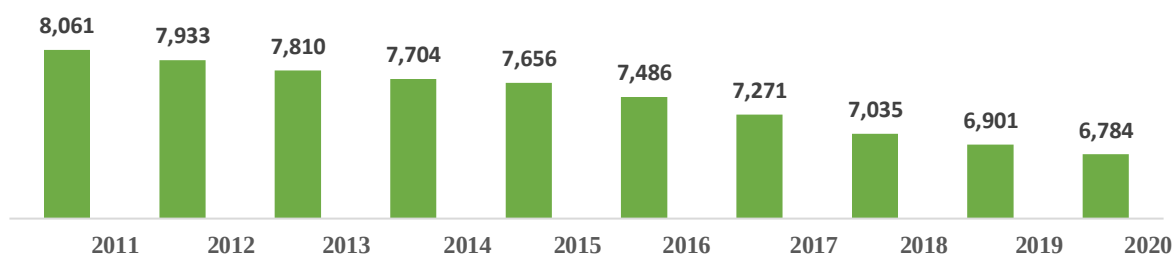

Източник: Национален статистически институт;

Демографската ситуация в община Вършец е резултат от въздействието на различни фактори и влияния, специфични за територията на общината и обусловени от нейното историко-културно, социално-икономическо и демографско развитие. Населението на община Вършец към 31.12.2021г. наброява 6 626 души, което съставлява 5,4% от населението на област Монтана. Броят на населението в общината бележи тенденция на непрекъснато намаление през последните 10 години(2011-2021 г.), следвайки общата тенденция в страната, и спада с 15,84% за целия период.

Намалява както градското, така и селското население. На областно ниво намалението е сходно – със 14,1%. Устойчивата тенденция на намаление в броя на населението в общината е характерна и за област Монтана. Причините са комплексни, като с водеща роля са процесите на естественото възпроизводство, както и механичният прираст, който е отрицателен през последните 10 години.

Фигура 7: Динамика на населението в община Вършец в периода 2011-2020 г. (брой)

Източник: Национален статистически институт;

Населението на общината е разпределено в 10 населени места – 1 град –Вършец, 8 села и 1 манастир. С най-многобройно население в общината е общинският център гр. Вършец – 5 265 души (към 31.12.2021 г.) – 79,08% от населението на общината. Причина за това е по-високата смъртност в селата, като резултат от струпване на по-възрастното население там. Като по-големи населени места в общината с население над 300 души се открояват селата Долно Озирово и Спанчевци, в които живее съответно 4,98%, и 4,79% от местното население.

Таблица 8: Брой на населението в община Вършец и в населените места в общината в периода 2011-2020 г.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
община Вършец	8061	7933	7810	7704	7656	7486	7271	7035	6901	6784
гр. Вършец	6179	6125	6071	5996	5902	5816	5668	5513	5444	5365
с. Горна Бела речка	68	65	61	57	59	55	56	58	53	55
с. Горно Озирово	309	295	276	265	293	269	245	221	204	191
с. Долна Бела речка	96	95	89	87	86	83	82	79	83	92
с. Долно Озирово	424	406	399	394	397	387	374	359	348	338
с. Драганица	269	262	250	233	220	204	205	194	182	168

ман. Клисурски манастир	16	16	14	10	11	11	11	10	10	13
с. Спанчевци	349	335	331	349	369	354	344	335	334	325
с. Стояново	74	70	70	68	65	62	55	55	51	52
с. Черкаски	277	264	249	245	254	245	231	211	192	185

Източник: Национален статистически институт;

Във всички населени места в общината броят на населението намалява, като процентът на намаление е най-нисък в село Долна Бела речка (-4,17%), следвано от с. Спанчевци (-6,88%), и гр. Вършец (-13,17%). Най-засегнати са с. Горно Озирово (намаляние на броя на населението с 38,19%), с. Драганица (-37,55%) и с. Черкаски (-33,21%).

Фигура 8. Брой на населението в гр. Вършец и в селата в община Вършец в периода 2011- 2020 г.

Източник: Национален статистически институт;

Анализираните данни за броя на населението показват, че процесите на обезлюдяване в страната се проявяват и в община Вършец, но в по-силна степен. С оглед намаляващото население се очаква част от населените места да усетят проблеми с качеството на публичните услуги и жителите им да бъдат принудени да ги търсят в общинския център.

Намалението на населението е един от основните лимитиращи фактори за бъдещото развитие на общината, които негативно ще се отразят най-вече върху работната сила и възпроизводствения му потенциал.

4.2. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

Икономическата ситуация в община Вършец се намира в пряка зависимост от наличните местни ресурси, историческо развитие, местоположение, транспортни връзки, макроикономически условия, активност на местното население и администрация и др.

Икономиката на община Вършец функционира като част от икономиката на страната, на Северозападен район от ниво 2 и на област Монтана, част от които е общината и неизменно общото състояние на националната и регионална икономика дава отражение върху местната. В сила е и обратната зависимост – местните икономически показатели оказват влияние върху тези на областно и регионално ниво.

Общото макроикономическо развитие на страната в последното десетилетие е белязано от световната икономическа криза, вследствие на пандемията от коронавируса и процеса по възстановяване от нея. През годините се отчита непрекъснат растеж на БВП /брутен вътрешен продукт/, но в абсолютни стойности. Това не е достатъчно за реален ръст на българската икономика. Размерът на ПЧИ /преки чуждестранни инвестиции/ също се задържа на сравнително еднакви стойности, но отчитайки инфлацията и други макроикономически показатели, реално чуждестранните инвестиции намаляват. Последиците от изминалата финансова криза са видни и от нивото на безработица в страната, което в периода до 2015 г. е над 10%, след това плавно и устойчиво намалява и достига най-ниската си стойност през 2019 г. – 4,2%. През 2020 г. отново се наблюдава слабо покачване на коефициента на безработица вследствие на пандемията от коронавируса. Съчетанието от факторите – ниска безработица, намаляващи ПЧИ, растяща инфлация и намаляващ реално БВП – се отразяват и на местната икономика и население, чиято покупателна способност намалява.

Община Вършец попада в границите на един от най-слабо развитите региони в ЕС. Предизвикателствата на глобализацията поставят Северозападен район между най-силно уязвимите европейски райони. В резултат на тези процеси, делът на мигриралата трудова сила е един от най-високите в България. От друга страна, районът бавно и недостатъчно се възползва от възможностите на икономическата глобализация, свързани с капиталови и инвестиционни потоци, разпространение на знания и технологии.

Като общи тенденции и изводи за икономическото развитие на Северозападен район могат да бъдат посочени:

1. Тенденция за силно намаляване и застаряване на населението, която се очаква да

- продължи и през следващите 10 години;
2. Обезлюдяване на територии;
 3. Висока миграционна подвижност, която се дължи на неблагоприятната икономическа ситуация;
 4. Намаляване на трудоспособното население;
 5. Засилване на натиска върху здравеопазването, социалните дейности и пенсионната система, поради увеличени дял на жителите над 65 г.;
 6. Намаляване на населението на възраст до 14 г. ще наложи реформи в сферата на образованието;

Определящи фактори за икономиката на община Вършец са:

1. наличните природни ресурси, които са предпоставка за развитието на земеделието;
2. екологичната чистота на района и наличието на минерална вода, като предпоставка за природен и балнеоложки туризъм;
3. близостта до столицата София и до международния път Е 79, който съгласно НКПР /Национална концепция за пространствено развитие/, е част от главната западна транспортна ос „север-юг” - железопътно и пътно трасе по направление „Видин – София – Кулата”.
4. Направление „Видин – Ботевград” (167 km), тъй като това ще осигури в близка перспектива бърза връзка с АМ Хемус и столицата.

4.3. ТУРИЗЪМ

Природните дадености на община Вършец са основополагащи за развитието на отрасъла „Хотелиерство и ресторантьорство” да се утвърди като един от перспективните в третичния сектор на икономиката. Община Вършец притежава разнообразни туристически ресурси (природни и антропогенни).

Едно от най-големите богатства на общината са изобилните минерални води, ползвани повече от 2000 години. Землището на гр. Вършец се характеризира с наличието на минерални извори, които са предпоставката за провеждането на балнео-курортна дейност в града. Изследваните проби минерални води съответстват на изискванията на Наредбата за курортните ресурси, курортните местности и курортите. В с. Спанчевци има изграден 1 микроязовир с цел напояване на земеделските земи. Ситуирането благоприятства развитието на рибно стопанство

и развитието на риболовен туризъм. В планинските територии на общината са налице многобройни местности, за отдих и туризъм на жителите и гостите на община Вършец.

Важен фактор за бъдещото развитие на туризма в община Вършец е използването на уникалния лечебен климат с минерални води. Това е и ключовия мотив за превръщането на общината във водеща в национален и международен мащаб туристическа дестинация. Уникалните природни дадености на района, произтичащ от съчетанието на неголяма надморска височина с мека зима и хладно лято и с подходяща за профилактика и лечение влажност, е с доказано благоприятстващо въздействие за профилактиката и лечението на широк кръг заболявания. Голям е потенциалът за развитие на селски туризъм, екотуризъм и за изграждането на атрактивни туристически маршрути и екопътеки на територията на общината, където природата е запазена непокътната и има атмосфера на спокойствие и уединение, даваща възможност за непосредствен контакт с природата и за пълноценен отдих. Добра предпоставка за развитие на културен туризъм са скалните образувания и пещерите, палеонтоложкото находище, десетките археологически паметници от различни времена и епохи, манастирите, църквите и читалищата в населените места в общината, съхраненият фолклор и традиции на местното население. Също така, с оглед на наличната спортна база, общината има потенциал за развитие и на спортен туризъм.

Природни забележителности на територията на общината, туристически ресурс:

✱ **Местност “Зелени дел”** - на 10 км югозападно от гр. Вършец в долината на р. Стара река в подножието на рида Козница. От тук е най-удобният изходен пункт за изкачването на връх Тодорини кукли. Местността е покрита с обширни поляни, диворастящи малини и букови гори.

Източник снимка: Алексина Първанова;

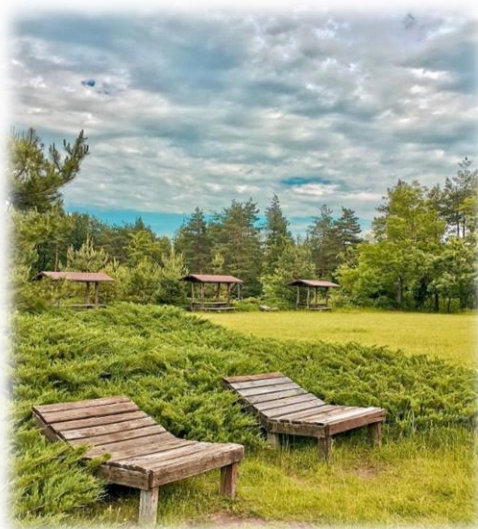
✿ **Местност “Бялата вода”** - на 7 км от гр. Вършец, в долината на р. Банщица, покрита с букови гори и обширни поляни. Намира се на 774 м надморска височина в подножието на рида Козница, включена е в туристическите маршрути на Туристическия информационен център. От Бялата вода може да се направи преход до м. Водопада над кв. Заножене или до м. Минкови бани до с. Спанчевци. В тази местност има изградена хижа.

✿ **Водопадът** - водна каскада по течението на р. Орлощица на 5 км. южно от Вършец над кв. Заножене. Местността е покрита с красиви широколистни гори.

Източник снимка: opoznai.bg

✿ **Иванчова поляна** - многобройните алеи на парка са с обща дължина около 7 км. и всяка от тях води до Иванчова поляна - любимо място за пикник, спортни игри и празненства на жителите и гостите на Вършец. От тук се разкрива панорамна гледка към града, към Балкана и към връх Тодорини кукли.

Източник снимка: visitvarshets.bg

✿ **Клисурският манастир** се намира на 12 км. от Вършец под връх "Тодорини кукли" /1785 м./, основан още през първата половина на 13 век. Иконостасът в храма е обявен за паметник на културата. Манастирският комплекс предоставя големи възможности за развитие на културен и екотуризъм.

Източник снимка: opoznai.bg

Историята на Вършец е свързана с балнеолечението. Най-старият запазен писмен документ за неговото съществуване датира от VI век във византийски хроники с името на крепостта МЕДЕКА /Медикус-лечебен/ - единствено селище с такова наименование в Римската империя. Интересна находка е варовиковата „АРА“ с посветителен надпис на излекувал се римски гражданин с минералната вода.

Забележителности в архитектурен стил са Старата баня (1910 г.), Новата баня (1930 г.) и старото банско казино, построено през 1924 г. - първото в България.

Новата баня (вляво) и старата баня (вдясно).

Източник снимка: opoznai.bg

В района на Вършец са запазени останки от изградената през ранното Средновековие римска сигнално-охранителна система (4 калета около днешните села Долно и Горно Озирово, Драганица и Черкаски, Спанчевци и кв. Заножене). Тя е включвала крепости, разположени на високите хълмове по пътя Бонония – Монтанезиум – Сердика.

Християнски храмове с историческа, културна и художествена стойност и представляващи важна предпоставка за развитието на културно-религиозен туризъм са храмове „Св. Георги Победоносец” – гр. Вършец; „Св. Възнесение” - гр. Вършец, квартал Заножене; „Успение Богородично” - с. Горно Озирово; „Св. Параскева” - с. Драганица; „Успение Богородично” - с. Черкаски; „Св. Димитър” - с. Долна Бела Речка; „Архангел Михаил” - с. Спанчевци; Клисурски манастир „Св.Св. Кирил и Методий” и Мътнишки манастир „Св. Николай”.

Храм "Св. Георги Победоносец"

Източник снимка: Община Вършец

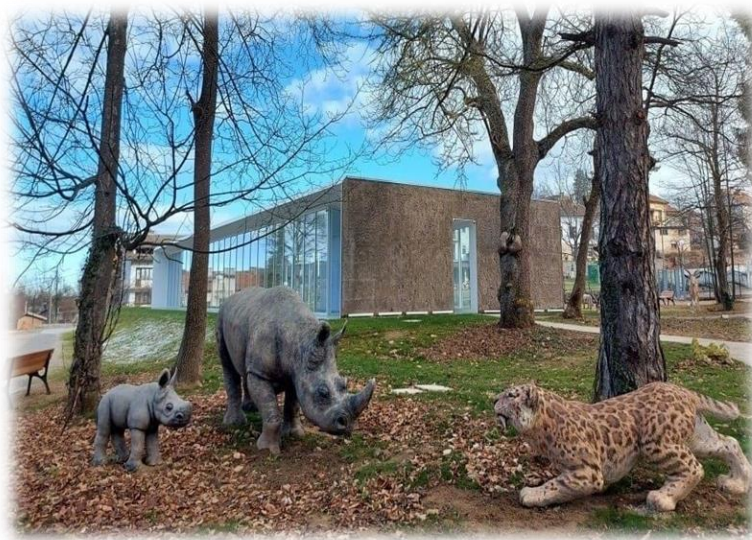
Други забележителности в гр. Вършец са:

- ✿ Булевардът с чинарите (пешеходна зона около 2 км; дърветата са на възраст почти 100 г. и големите им корони оформят зелен тунел от центъра на Вършец почти до квартал Заножене), Секвоя Гигантея (в непосредствена близост до булеварда с чинарите, обявена за природна забележителност).

Източник снимка: Георги Алексиев, „Нашият Вършец“;

- ✿ Общинският музей;
- ✿ Градската художествена галерия;
- ✿ Архитектурен ансамбъл Баните;
- ✿ парк „Слънчева градина“ (комплексът обхваща няколко сгради - архитектурни паметници, разположени сред зеленината на създадената през 1934 г. Слънчева градина);
- ✿ Градският лесопарк - създаден е през 1911-1912 г. (с площ от 800 дка, втори по големина в страната след Борисовата градина в София, залесен е предимно с иглолистни дървета и други ценни растителни видове);
- ✿ „Палеопарк Вършец“ – открит през 2022 г. и единственият по рода си палеопарк на Балканите се простира на един хектар в Боровия парк на гр. Вършец и се радва на засилен интерес от страна на туристите и гражданите на града. Мястото е озеленено и оборудвано с осветление и пейки. Построен е и модерен Информационен център, където са представени палеонтологичните находки от района на Вършец. Палеопаркът пресъздава природната обстановка в тази част на Балканите преди около 2.5 млн. години. Представени са по-атраktivните видове гръбначни животни от тази епоха, известни от находището, открито край Вършец.

Източник снимка: Община Вършец;

4.4 СЕЛСКО СТОПАНСТВО – ЖИВОТНОВЪДСТВО И РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Растениевъдството е основен селскостопански подотрасъл за общината. Земеделските територии са разпределени в девет землища, а именно: гр. Вършец, вкл. с кв. Заножене, село Горно Озирово, с. Долно Озирово, с. Горна Бела речка, с. Долна Бела речка, с. Черкаски, с. Драганица, с. Спанчевци и с. Стояново.

Нивите са с малка площ - около 1/5 от обработваемата земя, а размерът на трайните насаждения е около 10%. Най-голяма част от обработваемата земя (2/3) заемат естествените ливади. Обработваемите земи, заедно с мерите и пасищата формират т.н. „стопанисвана земя”, чиято обща площ е половината от територията на общината.

Почвено-климатичните условия на община Вършец като цяло са благоприятни за отглеждане на ягоди, малини и арония, като общината има дългогодишни традиции в производството на тези култури.

Благоприятните климатични и екологично чисти условия в общината създават предпоставка за биологично земеделие, осигуряващо суровинна база за преработвателната и хранително-вкусова промишленост - малини, ягоди, вишни, сливи, боровинки и други плодове.

Зеленчукопроизводството на територията на общината е по-слабо развито, като добиваната от него продукция се използва главно за лични нужди на земеделските стопани.

Животновъдството се развива предимно в стопанства с малко на брой животни, което възпрепятства въвеждане на високопроизводителна механизация в отглеждането. Наблюдава

се тенденция на редуциране на пазарната ориентация на подотрасъла като преобладава отглеждането на малки стада от животни в личните стопанства на селските стопани.

5. УПРАВЛЕНСКИ ФАКТОРИ

Общинската администрация осигурява изпълнението на законите, подзаконовите нормативни актове, решенията на Общинския съвет, подпомага кмета на общината при осъществяване на правомощията му, осигурява технически дейността му, подпомага Общинския съвет и осигурява дейността му, извършва дейност по административно обслужване на гражданите, физическите и юридическите лица.

РАЗДЕЛ II. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ (SWOT АНАЛИЗ)

SWOT анализът е техника в планирането, който изхожда от идеята за разделянето на обекта на стратегическия анализ от средата, в която той функционира. Обектът на стратегически анализ се разглежда откъм неговите “силни страни” и “слаби страни”. Средата, в която функционира обектът на стратегически анализ, се разглежда като *възможност* и *заплаха*.

СИЛНИ СТРАНИ	ВЪЗМОЖНОСТИ
✓ Благоприятен климат и наличие на почвени ресурси, благоприятни за развитие на земеделието; ✓ Добро транспортно-географско положение, осигуряващо условия за сътрудничество със съседни територии; ✓ Близост до големи населени места (потенциални пазари); ✓ Близост до международен воден път чрез р. Дунав; ✓ Наличие на минерална вода; ✓ Наличие на природни и културно-исторически забележителности; ✓ Чиста околна среда, липса на големи замърсители в общината; ✓ Добра осигуреност с водни ресурси; ✓ Добър административен капацитет.	✓ Производство на екологично чисти земеделски продукти; ✓ Потенциал за използване на ВЕИ – предимно слънчева енергия; ✓ Инвестиции в публична (транспортна, образователна, социална, здравна) инфраструктура и услуги; ✓ Развитие на туризма – спа, балнео, културно- исторически, спортен, риболовен, селски, екотуризъм и др.; ✓ Реализиране на съвместни проекти със съседни общини; ✓ Повишаване квалификацията на общинската администрация;
СЛАБИ СТРАНИ	ЗАПЛАХИ
- Липса на единна информационна система за отчитане дейностите по отношение на отпадъците, която да подпомага вземането на решения за подобряване на тяхното управление; - Липса на активни местни НПО работещи в областта на управлението на отпадъците; - Влошени демографски показатели – застаряване и отрицателен естествен прираст на населението, висока миграция; - Трайна безработица и ниска покупателна способност на населението; - Ниска култура и образованост на големи групи от населението;	- Трудност при нискодоходните групи да отделят допълнителни средства за услуги и дейности, свързани с управлението на отпадъци; - Необходимост от допълнителни инвестиции; - Финансова необезпеченост на инвестиционни регионални програми; - Увеличаване на разходите за управление на битовите отпадъци и необходимост от повишаване таксата битови отпадъци за населението, което води до обществено недоволство; - Липсата на собствени средства за екологични проекти.

Между четирите квадранта съществуват зависимости, които индикират към определени организационни потребности и цели. Свързаността между силните страни и възможностите дава възможност да се проследят за механизмите, които водят до развитие. Зависимостта между слабите страни и заплахите, които произтичат от външната среда, формира основните проблеми, които могат да възпрепятстват развитието на организацията. Връзката между силните страни и заплахите определя рисковете пред развитието на организацията, докато връзката между слабите страни и възможностите извежда ограниченията на развитие. От ключова значение за положителното развитие на община Вършец при реализацията на политики за опазване на околната среда е да бъдат предвидени освен дейности за укрепване на силните страни и възползване от възможностите, също и такива за намаляване на слабите страни и ограничаване на заплахите.

РАЗДЕЛ III. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ

Визията по своята същност е кратка формулировка от ключови думи, които очертават Вършец отразява мечтаното развитие и положение/състояние на общината в 6-годишния период 2022-2028. Тя е съобразена с мненията на жителите и другите заинтересовани страни за това, как те си представят общината към 2028 г.

Ключовите думи, които определят желаното състояние на община Вършец към 2028 г., са: съхранено природно и културно наследство, качествена среда за живот и отдих., чиста околна среда, здравословен начин на живот с условия за пълноценен труд.

Визия за развитие на община Вършец в периода 2022-2028: Национална марка за природен, исторически и балнеоложки туризъм, привлекателно място за живот, отдих и спорт, с устойчиво икономическо развитие и чиста околната среда.

РАЗДЕЛ IV: ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

ПООС на Община Вършец е подчинена на основните принципи за опазване на околната среда, дефинирани в ЗООС, а именно:

- Устойчиво решаване на екологичните проблеми в общината.
- Предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве;
- Предимство на предотвратяването на замърсяване пред последващо отстраняване на вредите, причинени от него;
- Участие на обществеността и прозрачност в процеса на вземане на решения в областта на околната среда;
- Информираност на гражданите за състоянието на околната среда;
- Съхраняване, развитие и опазване на екосистемите и присъщото им биологично разнообразие;
- Възстановяване и подобряване на качеството на околната среда в замърсените и увредените райони;
- Предотвратяване замърсяването и увреждането на чистите райони и на други неблагоприятни въздействия върху тях;
- Интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики за развитие на икономиката и обществените отношения;
- Използване природните дадености на територията на общината за развитие на икономически потенциал и по-специално за развитие на туризма.
- Благоустрояване на населените места.

На базата на извършения сравнителен анализ са определени основните цели, необходими за бъдещото развитие на община Вършец в областта на околната среда. Под внимание са взети силните страни, които е необходимо да бъдат запазени, слабите страни, които следва да бъдат решени и са отчетени заплахите на общината по отношение на опазването на околната среда.

Стратегическа цел 1: Постигане на по-добри условия за живеене, чрез минимизиране на вредните антропогенни въздействия и запазване природните дадености в общината.

Стратегическа цел 2: Поддържане на екологичното равновесие на територията на общината и опазването на биологичното разнообразие чрез неутрализиране на негативните процеси оказващи влияние на околната среда.

Стратегическа цел 3: Повишаване на екологичната култура, информираност и насърчаване активното участие на гражданите в опазването на околната среда и успешно разрешаване на екологични проблеми.

Програмата си поставя следните взаимосвързани подцели:

- ✿ Екологосъобразно използване на природните ресурси за развитие на устойчив туризъм.
- ✿ Намаляване нивата на риска от замърсяване на околната среда чрез подобряване на инфраструктурата и осигуряване на други съпътстващи дейности.
- ✿ Опазване и поддържане на биологичното разнообразие, увеличаване на зелените площи в общината.
- ✿ Актуализация и допълване на общинските наредби и програми в областта на околната среда.
- ✿ Насърчаването на гражданското участие при решаването на проблемите свързани с опазването на околната среда.
- ✿ Обединяване усилията на общинските органи, държавните институции, населението и предприятията на територията на общината за решаване на проблемите.

РАЗДЕЛ V. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

Мярка/дейност	Срок за изпълнение	Отговорна институция	Източници на финансиране	Очаквани резултати
Стратегическа цел 1: Постигане на по-добри условия за живеене, чрез минимизиране на вредните антропогенни въздействия и запазване природните дадености в общината.				
Изграждане на компостираща инсталация за разделно събиране и оползотворяване на биоразградими /зелени/ отпадъци;	2023	Община Вършец Община Берковица	Общински бюджет на общините Вършец и Берковица, ПУДООС	Подобряване качеството на околната среда, чрез увеличаване на количеството рециклирани и оползотворени отпадъци и намаляване количеството на депонираните битови отпадъци в РДО-Монтана
Провеждане на активна разяснителна информационна кампания сред населението и юридическите лица, обхванати от системата за разделно събиране на биоразградими /зелени/отпадъци достатъчно време преди въвеждането ѝ	2023	Община Вършец Община Берковица	Общински бюджет на общините Вършец и Берковица,	Запознаване на населението със схемата за разделно събиране на биоразградими /зелени/ отпадъци и ползите от нея
Подобряване информационната система за управление на отпадъците	2022-2028	Община Вършец	Общински бюджет	Подобряване управлението на отпадъците
Водене на отчетност за количеството събрани, извозени и депонирани битови отпадъци	ежемесечно	Община Вършец РДО-Монтана	Общински бюджет	Подобряване управлението на отпадъците
Редовно почистване на уличните платна и благоустрояване на зелените площи.	2022-2028	Община Вършец	Общински бюджет	Поддържане и подобряване качеството на живот на населението на общината.
Ежегодно оптимизиране на графичите и схемите за събиране и	ежегодно	Община Вършец	Общински бюджет	Подобряване управлението на отпадъците

Програма за опазване на околната среда на община Вършец 2022-2028 г.

транспортиране на отпадъци.				
Създаване на електронен бюлетин за състоянието на околната среда	ежемесечно	Община Вършец	Общински бюджет	Наблюдение и контрол на състоянието на околната среда.
Събиране, обработване и систематизиране на информация за събраните и предадените за рециклиране отпадъци от опаковки	на всеки 6 месеца	Община Вършец, организация по оползотворяване „ЕКОПАК“	Общински бюджет	Подобряване управлението на отпадъците от опаковки на територията на община Вършец
Стратегическа цел 2: Поддържане на екологичното равновесие на територията на общината и опазването на биологичното разнообразие чрез неутрализиране на негативните процеси оказващи влияние на околната среда.				
Набелязване на конкретни мерки за предотвратяването на горските пожари	2022-2028	Община Вършец ДГС РИОСВ	Общински бюджет	Съхранение на биоразнообразието на община Вършец
Управление и поддръжка на екомаршрути и екопътеки	2022-2028	Община Вършец	Общински бюджет	Развитие на екологичния туризъм
Осигуряване на „зелен телефон“ за подаване на сигнали от граждани във връзка с нарушения по опазването на околната среда, както и подаването на предложения за развитието и опазването на биоразнообразието в община Вършец	От началото на 2022 г.	Община Вършец	Общински бюджет	Съхранение на биоразнообразието в общината
Почистване на коритата на реките и прилежащите им територии в урбанизираните части на община Вършец	2022-2028	Община Вършец	Общински бюджет	Предотвратяване на екологични бедствия
Приемане на промени в общинската нормативна уредба, съобразно развитието и изискванията на националното законодателство по отношение управлението на отпадъците и опазването на околната среда.	постоянен	Община Вършец	Общински бюджет	Подобряване управлението на отпадъците в община Вършец.
Провеждане на разяснителни кампании	2022-2028			Повишаване информираността у

Програма за опазване на околната среда на община Вършец 2022-2028 г.

сред населението във връзка с опазване биологичното разнообразие и опазването на околната среда				гражданите.
Стратегическа цел 3: Повишаване на екологичната култура, информираност и насърчаване активното участие на гражданите в опазването на околната среда и успешно разрешаване на екологични проблеми.				
Привличане на обществеността при вземане на решения по отношение опазването на околната среда и екологични проблеми	2022-2028	Община Вършец	Общински бюджет	Увеличаване информираността у гражданите и затвърждаване гражданската им позиция по отношение опазването на околната среда
Осъществяване на акции за почистване на населените места на територията на общината	2022-2028	Община Вършец Местна общественост Учебни заведения	Общински бюджет НПО Дарения	Подобряване качеството на околната среда
Обучение на служители от администрацията по въпроси, свързани с опазване на околната среда	2022-2028	Община Вършец	Общински бюджет	Подобряване качеството на административния процес.
Провеждане на информационни кампании с цел изграждане на екологично съзнание в обществото и информиране за нашите задължения, права, роля, действия	2022-2028	Община Вършец	Общински бюджет	Информирание населението по въпроси, свързани с опазването на околната среда и подобряване екологичните условия в община Вършец.
Публикуване на актуална информация за отпадъците и опазването на околната среда в раздел „Екология“ на интернет страницата на общината	2022-2028	Община Вършец	Общински бюджет	Предоставяне информация на населението и обществеността

РАЗДЕЛ VI. СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ, ОТЧЕТ И КОНТРОЛ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКАТА ПРОГРАМА

За да бъдат реализирани поставените с програмата задачи и постигнати заложените в нея цели е нужно предложените действия на Общината по опазване на околната среда да бъдат еднакво добре приети от Общинския съвет, общинското ръководство и съответните секторни специалисти. Изпълнението на конкретните мерки и дейности, които водят до постигане на планираните цели и действия са задължение на Дирекция „Специализирана администрация” (в частност еколога на общината и/или водещо звено/отдел “Екология”) и др.

Наблюдението и оценката на ПООС ще се извършва с оглед постигането на ефективност и ефикасност от изпълнението ѝ. Предметът на наблюдение включва изпълнението на целите и приоритетите на Програмата, организацията и методите на изпълнение, прилагани от съответните административни структури, организациите и юридическите лица, участващи в изпълнението им.

Целта на мониторинга е да отбелязва отклоненията от плана достатъчно рано, за да бъде възможно тяхното коригиране, преди последствията от тях да станат толкова сериозни, че да не могат да бъдат преодолени. Това, което е важно в случая и не бива да бъде забравяно, е необходимостта мониторингът да бъде извършван достатъчно често, за да могат да бъдат коригирани отклоненията от направените планове. В практически порядък системата на мониторинга трябва да отговаря на поставените задачи.

Чл. 79, ал.5 ЗООС регламентира, че общинските програми за опазване на околната среда могат да бъдат допълвани и актуализирани при необходимост. Необходимост от актуализацията на Програмата за опазване на околната среда на Община Вършец може да възникне основно поради следните причини:

- * в резултат от въздействието на „външни” фактори като например промени в изискванията на европейското и българското законодателство, които налагат промяна в заложените стратегически и програмни цели в областта на опазването на околната среда и в съответните програмни мерки;
- * поради неизпълнение или значително изоставане в изпълнението на програмните мерки;
- * при констатации за отклонение в набелязаните тенденции на целевите индикатори, въпреки изпълнението на основните приоритетни мерки, което налага прилагането на допълнителни мерки към вече приетите или вместо някои от приетите мерки, които не дават очаквания предварително резултат.

Измененията, допълненията и актуализацията на Общинската програма за опазване на околната среда се приемат от Общински съвет–Вършец.

РАЗДЕЛ VII. ПРИЛОЖЕНИЯ**Приложение № 1**

Тарифа на таксите, които се заплащат за ползване на лечебни растения от земи, гори, водни обекти – общинска собственост, приета с Решение № 126 от Протокол № 9/30.06.2020 г., на Общински съвет Вършец;

№ по ред	Наименование	Мярка	Такса(лв.)
1	2	3	4
I.	Билки (в сурово състояние)	-----	-----
1.	Грудки, корени, коренища	-----	-----
	- божур, иглика, лудо биле, ранилист, решетка, ягода горска	кг	0,09
	- кукуряк, папрат мъжка, папрат сладка, чемерика	кг	0,07
	- бязак, гръмотрън, синя жлъчка	кг	0,02
	- глухарче, девесил, оман чер, пищялка, чобанка	кг	0,01
	- други	кг	0,03
2.	Листа	-----	-----
	- мечо грозде	кг	0,08
	- боровинка червена и черна, лудо биле	кг	0,04
	- бръшлян, чобанка	кг	0,03
	- глог, живовлек, леска, липа, люляк, оман чер, ягода горска	кг	0,02
	- бреза, върба, къпина, лопен, малина, подбел	кг	0,01
	- други	кг	0,03
3.	Стръкове	-----	-----
	- блатно кокиче	кг	0,10
	- горицвет, лазаркиня	кг	0,08
	- гълъбови очички, зайча сянка, залист бодлив, лечебен исоп, прозориче жълто, шапиче	кг	0,05
	- зимзелен, лудо биле, ранилист, теменуга миризлива, чубрица планинска	кг	0,04

Програма за опазване на околната среда на община Вършец 2022-2028 г.

	- дяволска уста, кантарион жълт, кантарион червен, мащерка, очанка, риган обикновен	кг	0,03
	- великденче, върбинка, жаблек, златна пръчица, изсипливче, камшик, лепка, медуница, миши уши, пача трева, пелин обикновен, по дъбиче бяло, подъбиче червено, пчелник, равнец бял	кг	0,02
	- врабчови чревца, вратига, глухарче, еньовче, змийско мляко, имел бял, комунига жълта, мокреш, оман чер, росопас, теменуга трицветна, хвоц	кг	0,01
	- други	кг	0,03
4.	Цветове	-----	-----
	- липа	кг	0,10
	- божур, иглика	кг	0,05
	- метличина, паричка, подбел, ралица, слез, тъжник блатен	кг	0,03
	- акация бяла, бъз	кг	0,02
	- вратига, глог, равнец бял	кг	0,01
	- други	кг	0,03
5.	Плодове	-----	-----
	- боровинка червена и черна, хвойна червена	кг	0,15
	- хвойна сибирска	кг	0,10
	- кисел трън, къпина, малина	кг	0,04
	- бъз, глог, конски кестен, киселица	кг	0,02
	- бъзак, трънка	кг	0,01
	- други	кг	0,03
6.	Семена	-----	-----
	- есенен минзухар	кг	0,15
	- други	кг	0,08
7.	Пъпки	-----	-----
	- странични борови връхчета	кг	0,15
	- бяла бреза, черна топола	кг	0,10
	- други	кг	0,08
8.	Кори	-----	-----

Програма за опазване на околната среда на община Вършец 2022-2028 г.

	- мъждрян, ясен	кг	0,20
	- зърнастец, кисел трън, леска	кг	0,10
	- върба	кг	0,05
	- дъб	кг	0,03
	- бреза	кг	0,02
	- други	кг	0,03
9.	Лишеи	-----	-----
	- исландски	кг	0,10
10.	Водорасли	кг	0,30
II.	Генетичен материал за култивирано отглеждане, включително при лабораторни условия, за създаване на колекции или за възстановяване на други места в природата	-----	-----
1.	От защитени лечебни растения	-----	-----
	- плодове	100 г	20,00
	- семена	100 г	50,00
	- резници	бр.	2,00
2.	От лечебни растения под специален режим на опазване и ползване	-----	-----
	- луковици, грудки, коренища	бр.	1,00
	- плодове	100 г	5,00
	- семена	100 г	10,00
	- резници	бр.	0,50
3.	От други лечебни растения	-----	-----
	- луковици, грудки, коренища от всички видове, с изключение на описаните	бр.	0,10
	- лук (всички видове), перуника (всички видове)	бр.	0,20
	- ботурче есенно (есенна циклама)	бр.	1,00
	- плодове	100 г	2,00
	- семена	100 г	5,00
	- резници	бр.	0,10

Приложение № 2

Образец на заявление и разрешително за ползване на лечебни растения

ОБЩИНА ВЪРШЕЦ

3540 гр. Вършец, бул. "България" № 10,
обл. Монтана Тел: 09527/22-22; факс:
09527/23-23
www.varshets.bg
e-mail: admin@varshets.bg

Вх. № / 20..... год.

ДО КМЕТА НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ

ЗАЯВЛЕНИЕ

съгласно чл.34 от ЗЛР-ДВ бр.29/2000г.

От:

.....
/име по паспорт/

живущ/а.....

.....
/постоянен адрес/

ЕГН: Л.К.№: /.....

Г-н Кмете,

Моля на основание чл.21 ал.2 и чл.22 т.2 от Закона за лечебните растения да ми издадете
разрешително за ползване на:.....

.....
/вид билка, вид лечебно растение/

в размер на: /кг. свежо състояние/ в периода от:

до: на

20...

.....
Г.

.....
/дата, месец/

В
.....
/описание на местонахождението на лечебното растение, местност, землище, район и пр./
за продажба (първична обработка).

Прилагам копие/я от квитанция/ите (или др. документ) № /.....
за платена такса в общината съгласно приетата с решение № /.....
на общинския съвет тарифа за ползване на лечебни растения от земи, гори, води
и водни обекти – общинска собственост.

Приложение: съгласно текста

Дата:

Подпис:

ОБЩИНА ВЪРШЕЦ

3540 гр.Вършец, бул. „България“ № 10, обл. Монтана

Тел: 09527/ 22-22; факс: 09527/ 23-23

e-mail: admin@varshets.bg

www.varshets.bg

ПОЗВОЛИТЕЛНО **за ползване на лечебни растения**

№ / Г.

На основание чл. 21, ал. 2, чл. 22, т. 2 и чл. 26 от Закона за лечебните растения, чл. 49 от Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Вършец, приета с Решение № 126 по Протокол № 9/30.06.2020 г. на Общински Съвет - Вършец и във връзка с постъпило заявление вх. № / Г. от с адрес: гр., общ., ул. „.....“ №;

РАЗРЕШАВАМ

На да събере за продажба - / / **кг. цвят липа в свежо състояние в периода от Г. до Г. в землищата на община Вършец, които са общинска собственост и извън централната градска част и парковите зони на гр.Вършец**, чрез ръчно откъсване на цветните китки, цветове и съцветия.

За ползване на посоченото по-горе количество липов цвят лицето да заплати такса, съгласно Тарифа за ползване на лечебни растения от земи, гори и водни обекти – общинска собственост по Приложение № 2 от Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Вършец, приета с Решение № 126 по Протокол № 9/30.06.2020 г. на Общински съвет – Вършец в размер на лв. /двадесет лева/.

Събирането на билките да се осъществи при следните условия:

1. Физическото лице, на което е издадено разрешителното, е длъжно писмено да упълномощава трети лица от негово име и за негова сметка да извършват събирането и брането на липов цвят, като конкретно се описват техните права и задължения.
2. Забранява се събирането и брането на липов цвят от липите, находящи се в парковите зони, централните градски части и улиците на гр. Вършец.
3. Забранява се чупенето и отсичането на клони от лицата, извършващи събиране на липов цвят или от името на титуляра на разрешителното. При нарушаване на това задължение, отговорност носи титуляра на разрешителното, като на същия се съставя Акт за установяване на административно нарушение /АУАН/ и се налага глоба по реда на Наредба № 1 за осигуряване на обществения ред, поддържане на чистотата и опазване на околната среда на територията на община Вършец.

4. Лицето титуляр на разрешителното се задължава да организира за своя сметка почистване на площите, в които се извършва брането на липов цвят, като при формиране на отпадъци, същият почиства и извършва извозване за своя сметка.
5. Събирането да се извършва от находища, в които лечебните растения не са подложени на отрицателно въздействие на естествени или предизвикани от човешката дейност фактори.
6. Обект на събиране са само растителните части, които се използват като билки.
7. При събиране на надземните растителни части не се допуска изкореняване на растенията.
8. При събиране на билките да се спазват хигиенни изисквания, съгласно чл.14 от Наредба № 2/20.01.2004г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения на МОСВ.
9. За намаляване на механичното увреждане при събирането и транспортирането им билките се поставят в подходящи съдове, без да се мачкат, притискат, уплътняват и запарват.
10. Събирането на билки се извършва с подходящи инструменти, като те трябва да се поддържат чисти, без ръжда по режещите повърхности.
11. Да не се допуска събиране на билки от отровни, силно действащи, алергизирани растения от бременни жени, кърмачки и деца.
12. Организатора на дейността преди всяка кампания провежда инструктаж на лицата, събиращи билки, като ги запознава с изискванията на чл.21, ал.1 от Наредба № 2/20.01.2004г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения на МОСВ.

КМЕТ НА ОБЩИНА ВЪРШЕЦ
ИНЖ. ИВАН МИХАЙЛОВ ЛАЗАРОВ

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

БАН	Българска академия на науките
БДЗП	Българско дружество за защита на птиците
БДЧР	Басейнова дирекция „Дунавски район“
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВТ	Водни тела
ГС	Горско стопанство
ДБТ	Дирекция бюро по труда
ДГС	Държавни горски стопанства
ДГФ	Държавен горски фонд
ЕО	Европейска общност
ЕС	Европейски съюз
ЕК	Европейска комисия
ЕМП	Електрически и магнитни полета
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗЗТ	Закон за защита на териториите
ЗЗШООС	Закон за защита от шума в околната среда
ЗЛР	Закон за лечебните растения
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗЗ	Защитена зона
ЗМ	Защитена местност
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИУЕЕО	Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
КК	Курортен комплекс
КАВ	Качество на атмосферния въздух
ПСОВ	Пречистителна станция за отпадъчни води
МЗ	Министерство на здравеопазването
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	Министерски съвет
МФ	Министерство на финансите
НАСЕМ	Национална автоматизирана система за екологичен мониторинг
НПО	Неправителствена организация
НСМОС	Националната система за мониторинг на околната среда
НСИ	Национален статистически институт
НУБА	Негодни за употреба батерии и акумулатори
ОПР	Общински план за развитие
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ООН	Организация на обединените нации
ПИРО	Програма за интегрирано развитие
ПООС	Програма за опазване на околната среда
ПСОВ	Пречистителна станция за отпадъчни води
ПУДООС	Предприятие по управление на дейностите по околна среда
ПП	Природен парк
РДО	Регионално депо за отпадъци
РВ	Речно водохващане
ПУП	Подробен устройствен план
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РИОСВ	Регионална инспекция по околна среда и води
РСУО	Регионално сдружение по управление на отпадъците
ТБО	Твърди битови отпадъци
ФПЧ10	Фини прахови частици до 10 микрона